

EIS SPROOCH

erausgi vun der Actioun Lëtzebuergesch

Nr. 7 / Nei Folleg / XV. Jor / 1976 / Präis 150 F.

Wat dran as:

	Der Groussherzogin Charlotte fir hir 80 Joër	
Heng Rinnen:	Den neien Dixonär	1
Heng Rinnen:	Anton Meyer	3
August Wagner:	Spréch a Riedensaarten	4
Heng Rinnen:	M. Rodange	5
Emil Schmit:	Schéi Feierdeg a vill Gléck am neie Joër	6
Jean Milmeister:	Souveniren aus dem Dikrecher Kolléisch	7
René Kartheiser:	25 Joër Krich	13
René Kartheiser:	Den Entscheed	14
hr:	Elian	14
Heng Rinnen:	Theater	15
Jos Berrens:	De Kosmonaut	19
Geori:	Wéi geet et Dir ?	20
S.N.:	De Knollebitz	21
Jacques Kintzelé:	Bei Krëstnech op der Hugericht	22
*** :	Uertschafts- a Stroosseschëlter	24
Franz Schwab:	Eng al Geographie erzielt	25
Heng Rinnen:	Et krut een d'Noriicht	27
Fernand Hoffmann:	Dat eent an dat anert	28
	E Vull fir d'Kaz	
	Fortschrëtt	
	Den Hemechtshirsch	
Ry Boissaux:	De Fräsch am Wäiwaasseschkessel	29
DACCAS:	Loosse mer nach en huelen	31
Jean Haan:	Kauzeg Mënschen II.	32
	De Paschtouer Nickers	
Klose Flëpp:	Wien et bäisst	35
Heng Klees:	Wéi mer ons esou (ver)nennen	36
Heng Rinnen:	† Péiter Faber	42
Heng Rinnen:	† Ernest Ludovicy	44
*** :	Nei Bicher	46
E. L(udovicy) †:	E gudden Ortograf	48
*** :	Notizen	49
	Gebuertsannonce	53
	Menüen op lëtzebuergesch	54
	5. Generalversammlong vun der A.L.	55

*D'Actioun Lëzebuergesch wënscht eiser léiwer Groussherzogin CHARLOTTE vun
Häerzen all Schéins an all Gutt's fir hir 80 Joër*

Foto: Tony Krier

Den neien Dixionär

(1950—1975)

Den neien an drëtte lëtzebuergeschen Dixionär as fäerdeg. D'lescht Joer huet d'Dixionäerskommissioun mat enger Ausstellong an der Nationalbibliothék am Sall Mansfeld de Leit d'Wierk gewisen, och wéi de Wee bis zum glécklechen Enn verlaf as.

Eng kleng Broschür huet dobei als Weeweiser gehollef an där den Här Ernest *Ludovicy*, President, an den Heng *Rinnen*, Sekretär, de Guide gespillt hun.

Den E. *Ludovicy* nennt dräi Etappen: 1925-1950-1975.

1925 as d'Lëtzebuerger Sproochgesellschaft gegrënnt gin; 1950 koum dat éischt Heft eraus; 1975 dat lescht.

Et wor e laange Wee, an dach am Vergläich mat aneren esou Wierker aus dem Ausland kuurz. A wann een déi Stéiss gesäit déi ënnerwee lounen, muss ee sech gestoen, datt et dach séier gangen as.

Et as deen drëttën, deen elo do as. 1847 huet de J. F. *Gangler* deen éischten erausgin, 1906 wor deen zweten do an 1975 deen drëtte fäerdeg. Hat deen éischte 495 Säiten, deen zweten der 532, dann huet deen drëttën der ronn 2 000. Et sin 23 Hefter, déi gebonne véier Bänn gin. Deen éischten huet den J. F. *Gangler* eleng gemaacht, deen zweten an drëtte gouwe vun enger Kommissioun ausgeschafft.

Wéi den zwete virgeleën huet, gouf e vum René *Engelmann* nët grad gelueft. Hien huet wuel d'Aarbecht unerkannt, mä d'Schreifweis an déi verongléckt Etymologien hun him nët gefall, an en huet drop higewisen, datt déi verschidden Duerfsprochen hätte misse méi materageholl gin. Hien huet en neie gefrot. Du wor deen drëttën an d'Gespréich kom.

Dat selwecht huet de Professor Jos. *Tockert* gemengt an hien huet sech deer Saach ugeholl. Duurch de Krich 1914-18 huet alles missen opgeschuppt gin. 1924 an 1925 gouf dann dunn de Lëtzebuerger Sproochveräin gegrënnt, deen séng Haaptaarbecht dra gesinn huet Sammlongen ze maachen fir deen

drëttën. Si hun sech mat Läif a Séil dru gin an déi selwecht Leit, déi een deemools derbei fond huet sin all déi Joren dee Wee matgeschrackt. Nenne mer der jhust e puer: Joseph *Tockert*, Hélène *Palgen*, Joseph *Meyers*, Ernest *Ludovicy*, Leo *Senninger*, Nic. *Pletschette*. 1938 gouf déi éischt Kommissioun genannt. A wann d'Regierung gemengt huet 1939 kënnt ewell esou en Dixionär fäerdeg sin, dann hat se sech verrechent. Et wir jo sécher schéi gewiescht, wann dat esou gaange wir. Awer mat Wësch as d'Aarbecht nët gemaacht. De Krich 1940-1945 huet d'Aarbechten ënnerbrach. Eréischt 1948 gouf eng nei Kommissioun genannt, déi sech äerdeg dru gin huet. Mä wéi et deemools wor: et huet iwwerall un eppes gefeelt: de Sëtzongssall wor geraumt gin, Ziedele wore verluer gang, en anere Sëtzongssall wor esou, datt et erage-reent huet asw. asw.

Trotzdeem gouf nees mat Courage geschafft, nei Ziedele geschriwwen... 1950 konnt dann dat éischt Heft erauskommen. Du krut d'Kommissioun deen éischte Coup. De President Jos. *Tockert* as gestuerwen. D'Welt bleift jo wuel nët op engem Mann leien, mä 't as ëmmer en uerge Verloscht, wann dee Mann ewechfällt, dee vun Ufank un d'Saach geleet huet. Deemools gouf och mat knaps zwéi Bänn gerechent a geduecht an der Mëtt vun de fofzeger Jore wir et sou wäit fäerdeg. 'T huet awer alles sech däermossen opgekéipelt an et koum esouvill bäi, an déi Plange waren — ebe jhust Plangen. 1959 krut dunn d'Kommissioun nees e ganz uerge Coup. Hiren äerdegen an waakrege Sekretär, de Robert *Bruch*, as bei engem Autosongléck dout leie bliwwen. Et huet dräi Joer gedauert, bis d'Kommissioun sech vun deem uerge Schlag erhuele konnt; säi Nofolleger J. *Dumont* stierft e Joër méi spéit. 1964 stierft de Präsidant Jos. *Meyers*. An am Laf vun de Jore sin aner Mataarbechter aus der Kommissioun ewechgefall, wéi den Isidor *Comes*, de Jacques *Kintzelé*, de J. P. *Zanen*, de Jos. *Hess*, de Péiter *Faber*, de

Leo Senninger ... Den Ernest Ludovicy konnt nach d'Enn erliwwen, d'Ried an der Ausstellong halen an alles fir de Supplément mat diskutéieren, dat ganzt Wierk awer gedréckt gesinn, dat wor him nët vergonnt. Haut as de Supplément am Drock, an e wäerd fir Enn dës Joërs fäerdeg sin. Domat schléisst dann eng Aarbecht of un där eng Parti Leit bal e Liewe laang geschafft, mat deer se d'Lëtzebuerger Sprooch festgehalten hun wéi s' am 20. Jorhonnert geschwat gouf.

Den Dixonär as an 2 000 Stéck gedréckt gin. Duurch d'Reklam vun der Actioun Lëtzebuergeresch as d'Nofro esou eropgaang, datt elo eng zweet Oplo muss gemaacht gin. Déi wäerd an en etlech Méint do leien an et ka jidderee säin Dixonär kréien, deen e bis elo nach nët huet. E kascht 1 600 Frang, bis elo nach (23 Hefter *nët* gebonnen).

D'Dixonäerskommissioun
vun 1938:

Joseph Tockert; Hélène Palgen; Joseph Hess; Lucien Koenig; Ernest Ludovicy; Joseph Meyers; Paul Jost.

vun 1948—1975:

Jos. Tockert († 20. 2. 1950);
Robert Bruch († 22. 7. 1959);
Joseph Hess († 14. 3. 1973);
Ernest Ludovicy († 23. 11. 1975);
Joseph Meyers († 5. 10. 1964);
J. P. Zanen († 17. 6. 1953);
Isidor Comes († 14. 2. 1960);
Jean Dumont († 13. 6. 1962);
Jacques Kintzelé († 1. 7. 1965);
Eug. Beck († 27. 12. 1969);
L. Senninger († 10. 9. 1974);
Pierre Faber († 30. 10. 1975);
Hélène Palgen
H. Rinnen
W. Reuland
Ernest Steinmetzer
Marcel Werdel
Jos. Weydert
Alain Atten

Théod. Schroeder
P. Schumacher

Mataarbechter

P. Linden, A. Bodé, N. Kieffer, P. Jost, P. Würth, Dr. Schwachtgen, Fr. Binsfeld, Gust. Faber, K. Lessel, N. Pletschette, Ferd Gremling, E. Leytem, O. Scholer, J. Thein, J. Scheer, H. Trauffler, H. Klees, V. Rasqué, F. Lorange a vill Privatleit, besonnesch Schoulmeeschteren a Léierinnen.

Präsidenten:

Jos. Tockert 1936-1950;
H. Palgen 1950-1959;
Jos. Meyers 1959—1964;
Ern. Ludovicy 1964-1975;

Sekretären:

H. Palgen 1936-1940;
Rob. Bruch 1948-1959;
J. Dumont 1960-1961 (inter. 1951-1952);
H. Rinnen vun 1961 un.

LUXEMBURGER WÖRTERBUCH

Déi eenzel Liwwerongen :

Band I 1950—1954 LXX - 429 Säiten

I. Februar	1950	Einleitung, A — Aaschtert
II. Oktober	1950	Aascht — Bereimerei
III. Mä	1951	berieden — Buz
IV. Juni	1952	C — eer
V. Mä	1953	eer — verdroen
VI. Mä	1954	Verdross — Phylloxera

Band II 1955—1962 490 Säiten

VII. Mä	1955	Ga — Grippert
VIII. Mä	1956	Grippe-sou — Himmel
IX. Juli	1957	Himmel — Joër
X. August	1958	Joër — Käser
XI. September	1959	Käserkroun — Klun(t)schelmrei
XII. September	1962	Klun(t)schert — Cuvette

Band III 1965—1970 396 Säiten

XIII. Januar	1965	L — mag
XIV. Januar	1967	Mag(a)rin — mockeleg
XV. Januar	1968	Mockendrischel — O
XVI. Februar	1969	O — Passajhéier
XVII. Februar	1970	Passajhéierschéff — puzeg

Band IV 1971—1975 527 Säiten

XVIII. Februar	1971	R — Sak
XIX. Februar	1972	Sak-aer — Schmot
XX. Februar	1973	Schmotz — spéngelen
XXI. Oktober	1973	Spéngelskapp — Tälli
XXII. Abrëll	1974	täls — Waasserhiresch
XXIII. Abrëll	1975	Waasserholz — Zypress

H. Rinnen

Anton Meyer

Et sin elo 175 Joër, du as den Anton Meyer, den 31. Mä 1801, zu Lëtzebuerg an der rue de la Concorde op d'Welt komm, an där Strooss, déi d'Stater nach haut ëmmer Dräikinneksgaass nennen an den offiziellen Numm Chimay-Strooss huet.

Dem Anton Meyer säi Papp wor Schouster an deer Gaass. Well et esou e ganz gescheite Borscht wor huet säi Papp en an de Kolléisch goë gelooss. Dono as en op d'Universitéit op Léck gaangen. Sechs Joër laang wor en do, a well et en aarmen Däiwel wor, hun déi aner Lëtzebuerger Studenten him alt gehollef, ma dat meescht huet en sech misse selwer verdéngen a Stonne gin. D'neift huet en och d'wëssenschaftlech Biblioték vun der Unversitéit an d'Rei gemaacht. Séng Thees gouf 1830 beim Lamort zu Lëtzebuerg gedréckt. Den Dokteschexamen huet en nët gemaacht, e gOUNG op Paräis virustodéieren. Do huet en Honger gelidden an all Aarbecht ugeholl, fir iwwerhaapt liewen ze kënnen. Et muss een en haarde Kapp an eng Ausdauer sonnergläichen hun, fir esou eppes fäerdeg ze kréien. — 1826 krut e séng éischt Platz zu Iechternach an der Gemengeschoul. Do wor e fir alles gutt, an och fir alles ze brauchen. En huet Mathematik, säi Fach, al an nei Sproochen, griichesch an hollännesch an dernieft och Zeechne gin. Awer dee klenge Geescht an enger grad esou klenger Stiedchen huet en nët verquësst, en huet en Zeitungsartikel geschriwwen, krut Kaméidi, 't gouf Spëtakel, an en huet sech missen ewechmaachen. Eng nei Plaz krut en an der Militärschoul zu Breda. 1831 wor en zu Léiwen am Kolléisch, 1832 ewell nees am Institut Gaggia zu Bréissel, do gouf e Professor (1834). Niewelaanscht huet en de Jonge Stonne gin, déi op d'Militärschoul wollte goen. An do krut en nees Kaméidi. En hätt missen no engem Handbuch fueren, dat him widder de Stréch gOUNG. En huet et eng Kéier virun de Kanner an den Eck gehäit a wuel gesot: 't as Mëscht.

Mä d'Buch war vun engem »Décken«, hien hätt sech missen entschëllegen, dat huet säin décke Kapp nët zougelooss an e musst nees goen. Séng Frënn hun em dunne (1839) eng Plaz op der Fräier Universitéit vu Bréissel verschafe kënnen. Am selwechte Joër léisst en sech belsch maachen. 1849 koum en op d'Universitéit Léck. Do hat en dann endlech eng fest Plaz an en Akommes. Mat Läif a Séil huet e geschafft, nëmme fir de Studenten eppes bäizebréngen. An deer Zäit gët e krank an den 29. Abrëll 1857 stierft en.

„Hie konnt epp's“, wéi de Prof Jos. Hess sou dacks vun engem sot, deen dichteg wor. Hie wor nët nëmme e ganz gudde Mathematiker, e wor och perfekt an alen an neie Sproochen, souguer italiéinesch a skandinavesch konnt en, an der Geschicht, an e gudde Zeechner a Moler. Grondéierlech an, sou kënnt ee bal soen, naiv ewéi e Kand, mä en Déckkapp derbäi.

Nieft séngen unerkannte wëssenschaftleche mathematesche Wierker as hien et, deen dat éischt klenge Lëtzebuerger Bichelche geschriwwen huet. 1829 gët et beim Lamort zu Lëtzebuerg gedréckt mam Titel: E' Schrek op de' lezeburger Parnassus. 46 Säiten. Hie wëllt beweisen, datt eisen Dialekt nët esou arem an oniewen, nët esou knobbeleg, platt a rau wir, wéi munnech et mengen a soen. Et war déi Zäit wéi, nach méi ewéi haut, d'Menong wor en Dialekt wir näischt fir do ze brauchen »wou héie Rang gehale gët« (Jacques Kintzelé). Ob séng Gedichter awer gehollef hun, déi Menong z'änneren, doriwwer dierft ee streiden; haut sin se nach jhust e geschichtlech-litterareschen Zeie vum Ufank vun der Lëtzebuerger Literatur, nët méi. Hien huet och de Verdéngscht déi éischt Schreifweis a Grammatik, geschaf zu hun, eng Schreifweis, deer der nach esou vill nokomme sollten — bis

1946, mir di éischt offiziell kruten, déi bal kee geschriwwen huet an elo, den 10. Oktober 1975, durech déi vum Lëtzebuenger Dictionär ersat gin as.

1832 gët en »Jong vum Schrek op de' lezeburger Parnassus« eraus (37 ganzer Leit hatten et bestallt) an 1845 kënnt d'Hauptwierk »Luxemburgische Gedichte und Fabeln«, dann säi Regelbichelchen vum Lëtzebuenger Orthograph.

Mat him huet viru ronn 150 Joër (1829) eis lëtzebuergesch Litteratur ugefaang. Doru wollt erënnert gin, an un den Anton Meyer, dee virun 175 Joër gebuer as gin.

Hien huet op lëtzebuergesch geschriwwen:

E Schrëck op de Lëtzebuenger Parnassus. 1829. Lëtzebuerg. 53 S.

Jong vum Schrëck op de Lëtzebuenger Parnassus. Léiwen. 1832. 18 S.

Luxemburgische Gedichte und Fabeln, nebst einer grammatischen Einleitung und Worterklärung der dem Dialekt mehr oder weniger eigenartigen Ausdrücken von Gloden. Bréissel. 1845. XXXVII-243 S.

Oilzegt Kläng. Léck. 1853. 108 S.

Regelbichelchen vum Lëtzebuenger Orthograph, en Urëss als Prouf, d'Fräichen aus dem Ha a Versen. 1854. 34 S.

(No: Fern. Hoffmann: Luxemburger Mundartdichtung. I. Band. — Jonghemecht. 1929. 5—6.)

H. Rinnen

Spréch a Riedensaarten

ageschéckt vum Aug. Wagner

De Sieschter bleift beim Haus
E gët op Fredebuerg begruewen
Mir hun opgesot ënner ons
Ech sin och nët greimlech (frëndlech)
E géif den Aasch ewech
Nët méi gewuess sin ewéi d'Ee am Nascht
Ausgoen (vun Eër)
Dat mécht der Kaz kee Bockel
Nët nëmme de Bierg gesinn
E gudden Iessjong
E kënnt aus dem Still
En denkt nët u Fortun
Wou gedresch gët, gët och Kuef
Roueg wéi eng Käerz, wa kee Wand geet
Se schloen op de Sak a mengen den Iesel
Nët ee greckte Knapp (näischt)
E Jong esou gutt, et hätt een e kënnen iessen
De Pawee matforthuefen
D'Trapen opkrauchen
Ech sin esou midd, ech kënnt e Bierg duurch-
[leien
Ech sin esou midd, et kënnt ee mir an d'Ae
[stoussen
Sech d'Féiss an de Bauch stoen
Mat zwou Fiedere schreiwen (schwindelen)
Geld ophuelen (ophiewen)
Eng Wäich as am Belval (Esch) eng Cen-
[trique (frz. excentrique)

Michel Rodange

Et bejäert sech 1976 an 1977, datt de M. Rodange gebueren a gestuerwen as. Hien as den 3. Januar 1827, ëm 10 Auer mueres, zu Waldbëlleg gebuer gin an de 27. August 1876, owes ëm 9 Auer, zu Lëtzebuerg gestuerwen, eréischt 49 Joër al. — Vu sänge Wierker as de »Renert« hautdësdaags iwwer d'Grenze vum Land bekannt. Et gët eng hollännesch Iwwersetzung dervun, déi awer nëmmen am Manuskript besteet; viru 4 Joër haten sech d'Engländer derfir intresséiert a wollten de Renert op englesch iwwersetzen. Dat gouf näischt, well hei am Land keen Intréssé derfir do war, an natierlech och keng Suen. Auslännesch Litteraturzäitschrëfte kennen den Numm »Rodange«. Alles, lëtzebuergesch an däitsch, wat de M. Rodange geschriwwen huet as am Verlag Kripler, Lëtzebuerg a Luxusausgaben erauskomm. Eng dervun, déi gewéinlech Luxusausgab, as nach ze kréien. Si huet 845 Säiten, as illustréiert, huet e Luxusaband a kascht 1 700 Frang, plus 25 Frang Porto.

D'Actioun Lëtzebuergesch, Eis Sprooch, hat 1973 dem Rodange säi grousst Gedicht iwwer de Bauerestand, *d'Léierchen*, méi bekannt ënner dem Numm »Dem Léierche säi Lidd« am Facsimilé a mat enger Transcription erausgin. Vun dëser Editioun si ronn 100 Stéck versuergt gin, déi awer an dësem Joër verkaaft solle gin. De Facsimilé as esou genee nogemaach, wéi et nëmme gaangen as, mat agepechte Verbesserungen, ewéi am Original, souguer de Pabeier an den Deckel hun dee selwechte Faarwentoun. De Präis as 250 Frang. Wien de Facsimilé nach nët huet soll sech elo bäi maachen. Am beschten as et, e schéckt direkt déi 250 Fr. op de Postscheck odder op de Kont bei der Spuerkeess (Postscheck 66-44 — Spuerkeess 1000/7250/4. Actioun Lëtzebuergesch, Lëtzebuerg).

Am Renert-Joër hat d'A.L. och 2 Kaarten drécke gelooss mam Text: Et war esou ëm d'Päischten / 't stong alles an der Bléi. — Eng Kaart mam Extrastempel, déi aner

vun der Wëlzer Post gestempelt. Vun dene Kaarten sin der och 50 bis elo versuergt gin. Wien deer wëllt hun muss sech nees bäimachen, am beschten d'Suen iwwerweisen, well déi éischt si vir. All Kaart kascht 25 Fr., déi zwou deemno dër 50.

Sou wéi d'Nationalbibliothék »d'Léierchen« ze kafe krut, sou hat s' och d'Gléck d'lescht Joër dem M. Rodange säi Manuskript, 2. Faassung, vun dem »Sigfrid séng Goldkummer« kafen ze kënnen. *D'A.L. géif dat eenzegt Theaterstéck vum Rodange och am Facsimilé erausgin, wann se wéisst, ob sech genuch Leit derfir géiwen intresséieren. Do-fir froe mer Iech: Wat haalt Dir dovun?* Et géif ëmmer eppes 300 Frang kaschten. Wann Dir mengt, et sollt gemaach gin, da schreift eis, well eréischt, wa mer sécher sin, datt wéinegstens 4—500 Stéck bestallt sin, kann een drun denken. Mir waarden op Är Antwort.

* * *

Fir nun déi zwee Joër nët ouni eppes méi gemaacht ze hun, eriwergoen ze loossen, huet d'A.L. d'Iddi vun engem Monument an d'Hand geholl an do kann ewell gesot gin, datt dat am Gaang as ze geschéien. Déi Wëlzer, wou de Rodange »de Renert schruff« hun d'Plange fäerdeg an et soll dëst Joër odder en aner Joër zu Wolz opgeriicht gin. — Dernieft plangen déi Wëlzer och fir eppes an hir Festpiller anzebauen, sief et, datt »Dem Grof Sigfrid séng Goldkummer« gespilt sollt gin, sief et, datt eng aner Méiglechkeet sech fënnt fir un hien z'erënnere. Da soll nach eng Ausstellong iwwer de M. Rodange gemaacht gin, sou wéi se virun e puer Joër am M. Rodange Lycée wor.

hr

Schéi Feierdeg a vill Gléck am neie Joër

... esou stoung op de Neijooschkaarten, déi d'Actioun Lëtzebuergesch 1974 a 1975 erausgin hat, an déi nët déi lescht an eiser Sprooch bleiwe sollen *).

Et war nach ëmmer e schéine Brauch, as e Joër zu Enn gaangen, der Familjen, de Frënn a Bekannten, schéi Feierdeg a vill Gléck am neie Joër ze wënschen. Wou et nët perséinlech geschéie konnt, do as gewéinlech eng Neijooschkaart geschéckt gin, esou war et, esou as et a bleift et nach laangen Zäiten. Kéipweis, nët z'iwwersin as déi Hädewull u Kaarten, déi um Enn vun engem Joër ëmmer an alle Geschäfte läit, an alle Sprooch sin d'Spréchelcher an d'Gléckwënsch... nëmme nët an eiser Sprooch, an deër Sprooch déi eis Mamm äis geléiert, an deër all klengt Kand Mamm a Papp freet...

D'Actioun Lëtzebuergesch hat 1974 dese Manktem och ewell erkannt an eng éischt Zeri vun Neijooschkaarten erausgin, et ware Reproduktiounen vu Biller aus Bicher vun der Nationalbibliothék, vum Palais vu Lëtzebuerg vum 1880, vun der Iechternacher Sprangpressessioun ëm 1880, an d'Gemaiesch vum Useldénger Schlass.

D'Kaarte koume spéit eraus, ufanks Dezember, konnten awer bal all verkaaft gin.

Am November 1975 as dann du mat Zäiten déi zweet Zeri ugebuede gin. Et waren dës Kéier 4 Biller, an zwar eng Vue op d'Alstad, vum Gronn hier gekuckt, de Märjendall ëm 1873, d'Schlass vun Déifferdang an e Bild vu Beesslek, alleguer no Holzstéch aus engem Buch aus der Nationalbibliothék, an duerfir schéi Kaarte vu Wäert.

Den Ofsaz war och deemno. A knaps dräi Woche war keng Zeri méi ze kréien. D'Leit hate sech richtig drëm gerass, endlech ëmol war eppes Lëtzebuergesch ze kréien, endlech ëmol eppes, wat vum friemen, importéierte Kitsch gutt ofgestach huet.

Vill Membre vun der A.L. haten emol keng Kaarte méi kritt, an dat hat äis leed gedoen a mir hun äis dowéinst virgeholl:

1976 gi mer eng nach méi grouss Zuel vu Neijooschkaarten eraus. Och dës Kaarten, an Zerië vu je 4 Stéck, gin um Réck ënne nummeréiert fir d'Sammler, esou wéi och schons 1975.

Fir de Caissier z'entlaaschten, iwwerhëlt och nees de Comitésmember Emil Schmit vum Helsen-Walfer, Feldstrooss 46 (Rue des Champs), d'Verdelung an d'Akasséieren. Wien also 1976 Neijooschkaarten an eiser Sprooch a gläichzäiteg schéi Biller aus der Hemecht wëllt hun, dee soll sech mat Zäiten un hie riichten. Am beschten, loosst Iech schons elo opschreiwen. Dir sid haut ewell nët den éischte Lithaber, scho verschidde begeeschtert Amateuren hu sech gemellt. Wéi heescht et: wie vir as, gët fir d'éischt bedéngt !

E.Schmit

En ale Sproch:

Vill Gléck am neie Jor
laang ze liewen
gléckséileg ze stierwen
an den Himmel ze ierwen

*) kuckt 3. Deckelsäit

Souveniren aus dem Dikrecher Kolléisch

Wéi vru kuerzem den Éirendirekter Amand Bodé gestuerwen as, hun ech mäi Fotoalbum erbäigeholl an déi al Souveniren un den Dikrecher Kolléisch opgesicht. 'T war och eng Foto vum Direkter Bodé derbäi. E steet am Kolléischhaff ënnert de Beem, déi haut verschwonne sin. Hannendru gesäit een d'Gelänner dat och haut nët méi do as an aus deer Zäit hier as, wéi de Kolléisch nach eng Kasäre vum Kontingent war. Den Amand Bodé war e gudden Direkter, dee vill Versteesdëmes fir d'Studenten an hir Spichten hat.

En huet en Héierapparat gedroen an d'Studenten hun dacks den Uz dermat gemaacht. Eng Kéier huet e Professer gefeelt an de »Boss«, wéi mir e genannt hun, koum eis Klass iwerwaachen, well en nach ëmmer gär Kontakt mat de Studenten hat. En huet gefrot, wat mer dann an deer Stonn gehat hätten. Wéi e gehéiert huet, dass et franséisch war, as séng Léift fir säin aalt Fach erwächt an en huet de Cours gehalen. Op eemol awer huet hannen ee gepëspert: „De Boss héiert näischt!“ Wéi en du ee gefrot huet: „Pourriez-vous analyser cette lecture?“, as deen opgestanen an huet geäntwert: „Elle se compose de trois parties, la première partie, ou le début, la deuxième partie, ou le milieu et la troisième partie, ou la fin.“ Den Direkter wollt nët weisen, dass en nët richtig verstanen hat an sot: „Vous avez parfaitement raison.“ Du hun se hannen ugefaangen ze kicken an e ganz Kingen huet geruff: „Misch, fro en emol ir en och Radio Lëtzebuerg op séngem Transister kritt!“ Spéider eréischt hu mer begraff, dass den Direkter Bodé schlecht gehéiert huet, well en am Krich sou vill matgemaach hat an dass e waarhafteg nët verdingt hat, vun äis domat geëxtert ze gin.

Kuerz vru séngem Doud huet den Här Bodé mir erzielt, wéi en am Krich fir den entsprongene Generol Giraud gehale gi war. De fransésische Generol Giraud war den 19. Mä 1940 geefaangen an an d'Festong

Königstein un der Elbe bruecht gin. Mat engem Seel vu 45 m huet en sech 1942 d'Fiel-sen erof gelooss an as du mam Zuch iwver Stroosbuurg heemgefuer. A ganz Däitschland awer hun se no em gesicht. Zu Mehren an der Eifel huet de Professer Bodé, deen »nicht die Gewähr bot« an un der Autobunn geschafft huet, am Hotel Schüller ze Nuet giess. E puer Zaldoten um Niewendesch hun e mësstrauesch bekuckt. Op eemol sin se huerteg opgestanen an zur Dir ausgaangen. Se koume geschwë mam Buurgermeeschter a mat Verstärkong erëm, fir de fortgelafene Giraud ze verhaften an den Amand Bodé hat all Méi vun der Welt fir ze beweisen, dass heen nët de Giraud wir...

Sou souz ech do ze tiirmen a wéi ech d'Fotoë vun denen aanre Professere gekuckt hun, sin al Souveniren an Erënnerongen erop an erëmkomm. 'T ware Biller derbäi vu Professeren, déi haut schon an der Éiwegkeet sin, wéi de J.-P. Assa, Joseph Lacaf, Paul Zanen, J.-P. Thibau, J.-P. Schauls oder déi scho laang pensionnéiert sin, wéi de Math. Gørgen, Eugène Schlim, Jos. Müller, Math. Wagner. Op anere Fotoë gesouch ee jong Stagiären, déi haut stänneg Professere sin. An du hun ech missen un hir schnekeg Spottnimm denken an heemlech laachen: de Fiss, de Poolche, de Lucky, de Bull, de Bautz, de Carré, den Dackel, de Stupp, de Muutcho, de Kënnbaakstunn, de jonge Mënsch, de Musikus.

Mir souzen op der VIIe an dem grouse Sall am lénke Fligel vum Kolléisch. Vir war eng grouse Tafel mat engem Pult. 'T as een drä Trepplécken opgaangen, fir bei d'Pult ze kommen, well deemools de Professer nach wéi den Zeus um Olymp iwver den 33 Stodentercher gesiess huet. Op der lénker Säit, zu der Brauerei zou, stung en décke Kanounenuewen, an deem de Wanter e gemittlecht Feier geduddert huet. De Bizzi hat e Flobert an du hu mer e gestëppelt, e soll mol e puer Kartuschen an den Uewe leën. En huet et och gemaach an an der Religions-

stonn huet et op eemol geknuppt. De »junge Mënsch« huet matten an dem Cours opgehalen a gefrot: „Wat war dat?“ — „T as näischt“, sot de Bizzi, „mir haten e puer Käschten an den Uewe geluegt!“ — „Dann as et gutt“, sot de »junge Mënsch« an as virugefuer. Mir hun en de »junge Mënsch« genannt, well en dacks gesot huet: „E jonge Mënsch muss sech iwerwanne kënnen!“

Op der rechter Säit waren och dräi Fënsteren an iwwer der mëttelster huet d’Klack gehaangen, déi de Jhäng, de Portier, gelaute huet, wann et Zäit war fir an d’Paus ze goen. Haut hänkt d’Klack nach do, ma ’t as keng Staang méi drun, well eng elektresch Schell de Stodente seet wa Paus as.

D’Latäin hu mer an enger gekiirzter Versioun vum Teubner geléiert an deklinéiert: populus, populi, populo, populum, populo, popule, oder: rosa, rosae, rosae, rosam, rosa. Mir hu Regeln auswenneg geléiert wéi:

„Als Maskulina merk dir gut mensis (Monat), sanguis (Blut) sermo (Rede), ordo (Reih) grex, pes, lapis, leo (Leu).“
an: „Land, Insel, Stadt und Baum auf -us als weiblich man sich merken muß.“

Bäi enger anerer Regel housch et:

„Was ich nicht deklinieren kann, seh ich als ein Neutrum an.“
Mir hun dann ëmmer gesot:
„Was ich nicht lesen kann seh ich als ein Fehler an.“

Den Herzog-Planck war no dem Krich ofgeschafft gin, ma mir kruten dacks Stécker draus ze iwwersetzen. Dat hat den Ady geschwënn eraus. En hat um Späicher nach e ganze Koup Hefter vu séngem elere Bruder, dee virum Krich am Kolléisch war a nach mam Herzog-Planck geléiert hat. Den Dag virun enger laténgescher Prüfung huet e séng Hefter matbruecht an dann hu mir den Text vun der Iwwersetzung schéi propper op eist Blat geschriwwen. Deen aanren

Dag huet eise Latäiprof sech da gefreet, dass mir esou vill Latäin wéissten.

Méi spéit krute mer de Professor Schlim am Latäin. E wousst ze erziele wéi e Buch a mir wire fir en duurch d’Feier gaangen. Wa mer em schéi geschwat hun, huet e vu séngem Hemechtsduerf Äischen erzielt: wéi déi Belsch 1918 Lëtzebuerg annektéiere wolden oder wéi d’Eërpolver iwwert d’belsch Grenz geschmuggelt gouf.

Op Ve hu mer ugefaangen am Georgin laténgesch Auteuren ze liesen a Versiounen ze maachen. Fir d’éischt hu mer de Cornelius Nepos gelies an du den Caesar. Den Ufank vun dem Caesar séng »Commentarii de bello Gallico« hu mer misse beim Professor Gørgen auswenneg léiren: „Gallia est omnis divisa in partes tres, quarum incolunt Belgae, alium Aquitani, tertiam, qui ipsorum lingua Celtae, nostra Galli appellantur...“
Op IIIe hu mer dem Ovid séng »Metamorphosen« gelies an déi éischt Verse gebécht: „In nova fert animus mutatas dicere formas Corpora. Di coeptis (nam vos mutatis et illa)...“

Wa mir dann Ovid ze léieren haten an nach kee Prof do war, huet d’ganz Klass de laténgeschen Text op d’Weis vun dem franzéische Lidd »Un beau soir en Alsace au printemps« dat deemols vill gesonge gouf, skandéiert. Méi spéit hu mer den Tacitus, den Titus-Livius, den Cicero, de Virgil an den Horaz studéiert. Besonnesch an dem Horaz séng Oden a Satiren hat de Georgin verschidde Strophen ausgelooos, well se him ze fräi waren. D’Ode IX vum éischte Buch huet op eemol matzen am Vers opgehalen. Mir haten se ze iwwersetzen an den Arm hat eng Bréck dervun. Ma heen hat nët gesinn, dass nët de ganzen Text an eise Buch stung. Wéi en opgeruff gouf, gung en op d’Tafel an huet den Text, deen en aus der Bréck ofgeschriwwen hat, virgelies. A wéi bei eis d’Pinktercher koumen, huet den Arm viru gelies: „... ne dédaigne ni les douces amours, ni les chœurs, maintenant que tu es

jeune et aussi longtemps que ta vigueur ne connaîtra pas la triste vieillesse..." — "C'est bien, asseyez-vous !" huet de »Fiss« geruff. Ma den Arm as virugefuer well en nach nêt fäerdeg war: „... retrouve les doux entretiens à voix basse, quand tombe la nuit; aujourd'hui écoute l'aimable éclat de rire par lequel se trahit ta maîtresse..." — „Taisez-vous, allez-vous en !" huet de »Fiss« gejhaut. „Où avez-vous trouvé cela ? Vous avez utilisé une traduction !" An du krut en eng Datz.

Wéi mer d'Deponentien ze léiren hate stung den Ady un der Tafel. E sollt adipisci, (eruwieren) deklinéieren. „Adipisci, adipis... adipis..." sot en. „Setz dech ! 'T as scho gutt Ady ! Adipis... Ady piss-Ady piss-Ady piss, an 't kënnt nâischt !" huet äise Latäiprof gebrëllt. D'ganz Klass loug ënert de Bänke vu Laachen, ma hie wousst nêt fir wat.

Beim »Tidd« hu mer iwer dem Mortreux séngen Arithmetiksprobleme geschweest, éier mer beim »Metty« d'Algebra, d'Geometrie, d'Trigonometrie an d'Differentialrechnung geléiert hun. De »Metty« Wagner huet äis och d'Physik bäibruucht. Wéi mer iwwer d'Elektresch geschwat hun, hat en en Apparat opgeriicht: „Dir Häre", sot en, „dat hei as Hochspannung. Wann ech un dësen Drot kommen, sin ech schwaarz !"

Franséisch hun ech bei de Professere Benn Molitor, Josef Lacaf, Paul Mousel a J.-P. Schauls geléiert. Nieft dem Gœdert sénger Grammâr hu mer op VIIe a VIe och »A l'ombre des Ailes« vum Ernest Pérochon studéiert. Duurch d'Anthologië vum Chevaillier, Maynial, Deulin a Gob hu mer op denen ieweschte Klassen déi grouss franséisch Dichter kennegeléiert. Op Ière hu mer de Saint-Exupéry, Camus, Anouilh op der Bänk, an de Montherlant an de Sartre heemlech drënner gelies, wann den heitegen Direkter Benn Molitor äis vum »homme d'action« geschwat huet, deen sech nêt a sénger »Tour d'Ivoire« géif vergreuen. Wéi den

»Tour de Luxembourg« laanscht gefuer as, wiren de Pitt, de Willy an den Ady léiwer den Tour kucke gaangen, wéi franséisch ze léieren. Du huet de Will einfach geruff: „Monsieur, je deviens faible !" En huet sech op de Buedem fale gelooss an de Pitt an den Ady hun en erausgedroen. Wéi se ëm den Eck waren, sin déi dräi gemittlech den »Tour de Luxembourg« kucke gaangen.

De Will hat dem »Bauz« eng Kéier eng Maus mat enger Fieder op d'Pult gesat. Wann een dru koum, as se an d'Luucht gesprongen. De »Bauz« huet sech op d'Pult gesat, ouni drun se kommen. Ma op eemol hun se hanne Kaméidi gemaach an du huet de »Bauz« mam Fouss ënne widder d'Pult gerannt. D'Maus as an d'Luucht gesprongen an dem »Bauz« an d'Gesicht. De Will awer krut eng »retenue«.

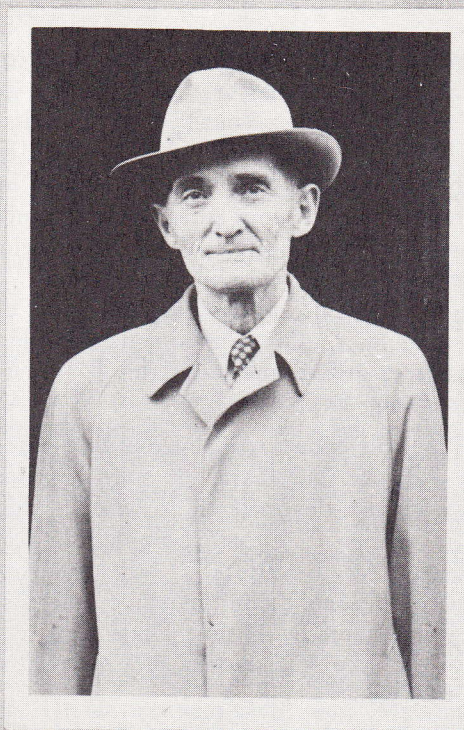
De Will hat de perfekte Sisteem erfond fir ze knäipen: en huet sech déi ganz Prüfung op e klinzege Knäipziedel geschriwwen. Dann huet en en an d'Gehais vun enger aler Auer opgewéckelt. Wann en um Knäppche gedréit huet, konnt en an der Fënster den Text lesen.

De Pitt hat eng Kéier eng Sténkbomm matbruecht a lassgelooss. 'T huet grujheleg gestonk an d'Tréine sin äis d'Baken erof gelaf. De »Benn« koum eran a sot: „Si quelqu'un ose ouvrir une fenêtre, je lui flanque une retenue !" Du as en eng Véierelstonn an den Haff laanscht Fënster spadséire gaangen, a mir konntent dobannen am Gestank sëtzen. Wéi en erëm erakoum frot en: „A wéi gesäit iwerhaapt esou eng Sténkbomm aus ? Huet keen eng ?" Den Ady hat eng an as dermat dorobber gaangen. De »Benn« huet sech s'ugekuckt an dem Ady erëm an Täsch gestach. An du gung et knack ! En hat em d'Sténkbomm an der Täsch futti gedréckt.

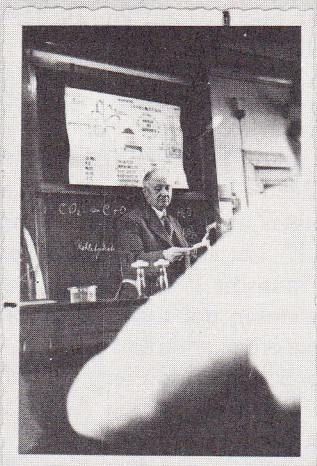
De »Benn« hat verschidde memorabel Spréch wann e Stodent nâischt wousst: „Looss der d'Féiss splécken, da gees d'op Weed, da méchs de muh !" oder: „Maach der

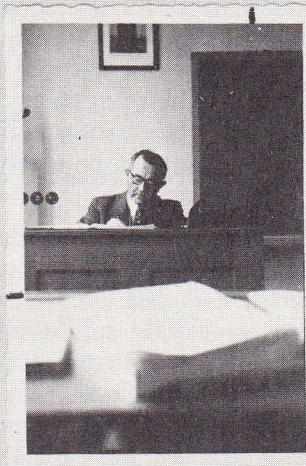
Den Direkter Amand Bode' (†)

De Profetier Jos Lacerf (†)

Beim Profetier J.P. Assa (†)
an der Chimie

Beim Profetier E. Schlim
an Latijn

Fotoën: M. Mersch

näischt draus. Déi eng léiren et fréi, déi aner spéit, a ganz Völkerstamm an Afrika léiren et ni !”

Mir hun Opsätz an op denen ieweschte Klassen Dissertatiounen geschriwwen. Do hat ech alt ni zevill Méi dermat. Ma eng Kéier hat ech vergiess, dass mer fir mëttes eng Dissertatioun ofzeginn haten. Ech hun eréischt dru geduecht, wéi déi aner gefrot hun: „A wat hues du geschriwwen ?” An der Mëttesstonn hun ech mech séier dohigesat a gesicht. Beim Saint-Exupéry hun ech zwou Säfte fond, déi bei de Sujet gepasst hun. A well se sou gutt gepasst hun, hun ech se ganz ofgeschriwwen, all Kéier e puer Reien als Zitat vum Saint-Exupéry an déi aner ouni Gänsefëissercher. Ech war gespaant ier de Prof eppes an uecht héil. En hat näischt gemierkt an ech krut eng gutt Nummer. Ma op dene Plazen, wou ech de Saint-Exupéry ouni Gänsefëissercher ofgeschriwwen hat, ware rout Strécher drënner an um Rand stunge Bemierkongen wéi: „Style ! Tournure impropre ! Langage familier !” Du konnt ech mech nët enthalen an ech hun derbäi geschriwwen: „Prière de s’adresser à M. Antoine de Saint-Exupéry !” D’Professeren Eugène Leytem, Paul Jost, Mathias Gørgen a P. Scheifer hu mer Däitsch bäibruecht. Mir hu Liesstécker am Nik. Hein séngem »Brunnen« analyséiert an d’Sprooch am Rahm-Pfleiderer gefeilt.

Mir hun dem Gottfried Keller, dem Storm an dem Eichendorff hir Novellen an dem Goethe a Schiller hir Wierker gelies. Ma ’t konnt een nët soen, bei »Faust«, Iphigenie auf Tauris, Egmont, Hermann u. Dorothea, Wallenstein, Maria Stuart a »Wilhelm Tell« hätten se all ganz andächtig opgepasst. Wéi mer eng Kéier ze vill haart hannen dra geschwat hun, huet de »Pitt« een opgeruff: „Sie da, können Sie mir sagen was Goethe bezweckt, wenn er Iphigenie sagen läst: Reines Herzens zu bleiben: das ist das Höchste, dessen der Mensch fähig ist ?” De Misch as opgestanen a sot: „Goethe will sagen ... er meint ... eh ... er will uns zeigen ...” —

„Schon gut”, sot de »Pitt«, „Sie haben noch die ganze Zeit bei der Iphigenie geschlafen, die Früchte Ihres Handelns werden sich schon in einigen Monaten zeigen !”

Ee vun dem »Pitt« sénge léifste Spréch war: „Die Aufgabe ist zwar schwer, aber lang.” Wéi en awer samschdegs mëttes virun der Fuesent koum an äis eng Dissertatioun an der Klass ze schreiwe gouf, sot de Luss: „Dat do as starken Tubak. Wéi d’Engländer soen: You overdrive !” De Luss, de Fip, den Nékkel an ech, mir souzen hannen an dene leschte Bänken. An du hu mir ofgemaach, wa mer schons Fuessamschdes eng Dissertatioun schreiwe missten, dann och eng Fuesdissertatioun ze schreiwen, an eng Wett ze maachen, wien déi topegst géif fäerdegréngen. Ech weess nët méi wie gewonnen huet, ma ech ka mech nach drun erënneren, wat ech geschriwwen hun: „Wie Wallenstein in seinem berühmten Drama »Wilhelm Tell« schreibt ...

Ech sin da nach e wéineg esou weidergefuer an hu mat engem Zitat vum Goethe opgehale, dat tatsächlech an »Hermann und Dorothea« am zweten Deel »Terpsichore/Hermann« stett: „Gerne hätte ich noch mehr gegeben; doch leer war der Kasten.” De »Pitt« huet awer eis Leeschtung nët »appréciéiert« a mir kruten eng Datz.

Englesch hu mer vun Ve u bei den Professoren Paul Mousel a J.-P. Thibaud geléiert. Fir d’éischt hu mer mam Carpentier-Fialip d’Grammár gebécht, ier mer ugefaangen hun de »Julius Caesar« vum Shakespeare a »Candida« a »Pygmalion« vum Bernard Shaw ze liesen.

De »Bull« huet äis vill englesch bäibruecht. All Muergen huet en de Sproch vum Dag un d’Tafel geschriwwen, deen e virdrun op der BBC gelauscht hat. En huet äis gedirängelt »The Listener« ze kafen an ze liesen. Mir hun et nolens volens gemat an esou vill englesch bäigeléiert. Um Enn vum Trimester hu mer d’Nummer selwer gemat. De »Bull« huet gefrot: „Who is best in eng-

lish?" an d'Klass huet geruff: „Michaux!" Dee krut dann 48. — „Second?" — „Hübsch!" Dee krut 47. „Third?" — „Milmeister!" Ech krut da 46, deen nächste 45 an esou weider.

Mir hun op denen ënneschte Klassen och lëtzebuergesch gemat mat de »Lezebuurjer Gedichter a Proosashteker fiir ons Shoulen« an deer »näier lezebuurjheshier ortografeshier transkripsiouen«. Nieft eise Klassiker Dicks, Lentz a Rodange hu mer zwee flott Gedichter vum Hary Godefroid gelies: »De Méckejan« an »Den a'en Här vun Tiirpen«. Den Hary Godefroid gët haut ganz vergiess, och an eisem neie Buch »Lëtzebuergesch an der Schoul«.

Wat äis op VIIe am beschten un de Geschichtsstonne gefall huet, war d'Trimesterenn, wann den »Alex« äis aus dem Ludwig Thoma sénge »Lausbubengeschichten« virgelies huet: „Wir sind weiter gefahren und bei der nächsten Station haben wir uns wieder ein Bier gekauft. Wie ich es ausgetrunken habe, ist mir ganz schwindelig geworden und es hat sich alles zu drehen angefangen. Ich habe den Kopf zum Fenster hinausgehalten... Es ist aber viel auf das Trittbrett gefallen, daß es geplatscht hat, und wie der Zug in der Station gehalten hat, ist der Expeditior hergelaufen und hat geschrien: „Wer ist die Sau gewesen?"

Spéider huet de Professor Kréier äis bäibruecht dat wichtegst an der Geschicht wiren nët Kricher, ma d'Kulturgeschicht. Fir d'Prüfung hun ech d'Kulturgeschicht geléiert an du krute mer d'Kanonad vu Valmy ze schreiwen.

Biologie a Chimie gouwen de J.-P. Assa an N. Weyrich. De Professor Assa sollt äis eng Kéier d'Egeschafte vum Phosphor weisen.

En huet de Phosphor aus dem Bokal geholl an an e Glas geluegt, ma 't as näischt geschitt. Du huet en nach méi en déckt Stéck derbäigeluegt an du huet et geknuppt. Ronderëm den Dësch war e wäissen Dollek. Mir sin ënner d'Bänke gedaucht a wéi den Niwwel fort war, hu mer gesinn, dass den Här Assa sech an den Eck verfuusst hat. Um Plafong awer waren zwee grouss Lächer gebrannt, op deer Plaz, wou de Phosphor geflu war. „Cela devra inciter les générations futures à la prudence!" sot en, wéi en d'Lächer gesouch.

Zum Kolléisch huet och de Silenz an d'Examen gehéiert. No der Schoul si mer en Tour duurch Groussgaass getrëppelt, fir de Medercher ze begéinen, déi aus dem Pensionnat koumen. Ma um fënnf Auer huet alles misse vun der Strooss sin, well dann de Silenz ugun. Wien sech erwësche gelooss huet, krut eng »retenue«.

An de Passage-Examen koume mer all mat enger rouser Méck ënnert dem Kënn. Wéi mer grad am Gaang waren ze schreiwen, kouv d'Dikrecher Musek an d'Brauerei e Ständche spillen. A wéi mer am Premières-exame jhust ugefaangen haten ze schreiwen, huet een zur Fëster erageruff: „De Charly Gaul huet am Tour de France opgin!" Mateneen hu mer all d'Fiederen niddergeluegt. Ma du hu mer äis beduecht an erëm viru geschriwwen.

E puer Wochen duerno krut ech e Schreiwes, ech wir duerchkomm a kënt mäin Diplom ofhuelen. Wann een d'Meeschterprüfung gemaach huet, kritt ee säin Diplom vum Groussherzog oder dem Minister iwwerrecht. Ech sin an de Kolléisch gaangen an do huet de Portier Jhäng, deen haut scho laang dout as, mir mäin Diplom gin.

Jean Milmeister

25 Joër Krich

I.

25 Joër as e laangen Dag, an do erlieft ee Saachen, Saache soen ech Iech . . .

Dat éischt wat ech am Bestietnës geléiert hun as, datt bei de Fraen »neen« nach laang nët ëmmer »neen« heescht.

E Beispill:

Wann s du déng léif, kleng Fräche frees: „So, Huesi, häss du gär en neit Kleed?“
a si äntwert dir: „Nee, merci.“
da sief emol esou keng . . . a kaf hir keent !

II.

Dat zweet dat s du am Laf vun de Jore begräife muss, as . . . datt et kee Wäert huet deerselwechter Menong ze sin ewéi déng Fra.

Well wann s du dech mat Récken an Zécken hirer Menong uschléisste wëlls, huet si se méi ewéi sécher geännert, an as elo deer Menong deers du waars éier s du dech hir ugeschloss hues.

Ech weess, dat héiert sech onheemlech komplizéiert un, mä an der Praxis as et einfach ewéi Bonjour:

„Sief vun Ufank un nët *dén*ger Menong an du wäers gesin, du erreechs genä dat, wat s du gär gehat häss !!!“

III.

Et huet kä Sënn dénger Fra e Cadeau ze maachen an ze mengen du häss et geroden . . et kann ee wuel denken.

Entweder en as ze bëlleg . . .

da bas du e Knéckjhang !

oder en as ze deier . . .

da geheis du d'Suen zur Fënster eraus !

oder d'Fuerf as onméiglech . . .

— et mengt een ech wir e Bauere-meedchen ! —

oder d'Mooss as verkéiert . . .

— di Maansleit ! ech froe mech wat s du dir geduecht hues ! —

A wann deng léif kleng Frächen de Cadeau dräimol ëmgewiesselt huet . . . an e gefällt hir nach ëmmer nët . . . dann as dat déng Schold . . . a jo !

IV.

Wéi ech méng Fra gefrot hun:

„Léiwe klengen Zockerhues, a wat häss du da gär fir eise fënnefanzwanzegsten Hochzäitsdag?“

huet si mech ugekuckt ewéi e mëllt gekachtent Ee an huet gehaucht: „E Puppelchen.“
Wann de Blëtz a mech geschloë wir, ech wir nët méi erfériert. Ech sot: „Soss feelt dir awer näischt?“

Dach huet si geäntwert: „Eng Wéi, eng Kannerkutsch, Gewéckels, Lompen, e Kannerbettchen, e Juppala, e Park, an nach vill, vill aner Saachen.“

Ech sot: „Schlo dir dat aus dem Kapp, méng Mod, eis Puppelcherszäit as eriwwer, an iwwerhaupt, mir hu kä Geld.“

Duerop sot si: „Do gesäit een erëm, wat s du fir en Egoïst bas, wann s du gär eng nei Krawatt häss, da kriss du se, a wann ech gär esou et butzege, klenge Puppelchen hätt, da bas du dergéint, du bas an du bleifs en Ekel.“

Wann dir elo mengt ech hätt probéiert ménger Fra den Ënnerschäd tëscht enger Krawatt an engem Puppelche kloër ze maachen, da sid dir um Holzwee . . . oder nët bestuet. Ech hun einfach gesot: „t as gutt, t as gutt, ech wëll keng nei Krawatt“, . . . an domat war d'Saach erledegt.

V.

Mengt elo nët ech géif mech bekloen !

Jëmmen neen, a wou géif ech dee Courage hirhuelen.

Mä dir musst zouginn:

Einfach as et nët !

An heiando kann een de Mann verstoen, deen op séng al Deg zu sénger Fra gesot huet:

„Kuck, Meedchen,

d'Liewen as dach eng bosseg Saach.

Wéi mer sénger Zäit matenee gefriën hun, hätt ech dech méi ewéi eemol gär vu Léift gefriess,

an haut,

haut dät et mir läd, datt ech dat deemools nët gemaach hun !“

R. Kartheiser

Den Entscheid

Ganz verzot huet séng Hand no der Schell getaascht.

»Dëse Knäppchen«, duecht hien, »dësen aarmséilege klenge Knapp entscheet alles.«

Hie war e Mann an de beschte Joren;
a séngen Hoër hu sech di éischt gro Fiedem
gewisen . . .

D'Angèle war säi — groussen — Dram.

De Jean-Claude . . . nun, hie war deen Ane-
ren, dee Jonken, dee keen Ament u sech a
sénger Kraaft gezweifelt huet.

»Méng Aussichten sin nët grouss«, duecht
hien, »all Dag huele se méi af; ech gin eemol
ze séier al, vill méi séier ewéi si zwee.«

Wéi e mutwëllege klengen Hond as den
Toun vun der Schell am Gank hin an hier
gelaf.

En Zidderen as dem Heng an d'Knéie ge-
schloen;
en huet sech misse widder d'Mauer stäipen.

Am Schäin vun der Gankelut stung d'An-
gèle.
Erschreckt a verwonnert huet hatt hie be-
kuckt.
»As eppes geschitt?« hu séng himmelblo Aë
gefrot.

Hien huet him d'Hand entgéint gehal a ge-
sot:
» K o m m ! «

Dem Angèle séng Aë gouwen däischter . . .

an der Stuff huet een de Radio héieren,
eng Gei huet gewéimert . . .

Elian

Aus Zoufall, purem Zoufall, wor ech bei
[der gewiescht
an ech wor frou dech emol eng Kéier rëm
[ze gesinn —
et as ewell laang, wor et zjor, virzjor den
[Hierscht
wou as déi Zäit, sin déi Deg nëmmen hin

Mir souzen esou do, beim Patt, a
[schwaten —
vun dësem an deem, vun haut a vu gësch
dem Wieder, dat mer elo haten
esou, bal wéi Friemer, mä nët vun éigësch

Mir stongen dunn op a sot: Awuar —
eng kleng Bees op zwou Baken —
wor alles; an nees: Äddi, Awuar —
as wir et vergiess — wéi gär mir eis haten.
hr

Theater

(nëmmen Notizen)

Et gët erëm méi Theater gespillt wéi déi Zäit wéi d'Télévisioun nei opkomm as. As et, datt d'Leit midd si gin sech amëseieren ze loosse, doheem an der Stuff? As et vläicht, datt d'Veräiner gesinn hun hir Keesse géife gutt derbei ewechkommen? As et nach eng aner Ursaach?

D'Theaterspillen as nët ouni Méi an Aarbecht. Et muss ee Leit hun, déi spillen, déi mat Läif a Séil derbei sin, déi wochelaang prouwe gin an Idealissem fir hire Veräin hun, an näischt fir sech verdénge wëllen. An d'Leit musse kucke kommen. Hautdësdaags sin se jo al kriddeleg gin. Si si verwinnt mat dem Radio, a wéi eréischt mat der Tëlevisioun. Jee, et muss der vun denen zwou Zorte sin, eng déi spillen an aner déi kucke kommen.

Awer eppes huet sech elo nach gewisen. An dat as nët dat Manst. Wou d'Stécker siche goen? Virun dem véierzeger Krich sin déi allermeescht Theaterstéckercher a »komesch Virtreeg« gedréckt gin. Haaptverlager waren d'Dréckereien Linden a Worré-Mertens zu Lëtzebuerg; de Vic. Neuens, en as elo virun engem gudde Jor gestuerwen, hat och esou e Verlag vu sängen an aneren hire Stécker. Dat as haut bal ganz eriwuer. Deeraler Theaterstécker kritt een nach an denen zwou Dréckereien, mä se gefalen nët méi jidderengem, well si nët méi sou richtig an eis Zäit passen. Nei Theaterstécker gi gewéinlech nëmme méi ofgezun, mat engem stencil. An dat as e groussen Nodeel. Wuel sin der en etlech gedréckt, wéi déi vum Marcel Reuland, dem Norbert Weber. Mä si stin a Bicher.

Wann een d'Notizen an den Zeidonge vun dem Theaterspille kuckt gesäit een, datt mer nach Leit hun, déi Stécker schreiwen; dacks si se geschriwwe fir den Hausgebrauch, aner sin iwwersat aus auslänneschen Dialektstécker. Déi e Stéck eleng aus sech fannen sin dach méi rar. Odder sollt ech mech iren? Eent as awer sécher: Stécker, déi am Neien

Theater zu Lëtzebuerg an och zu Esch vun hallef professionelle Spiller gespillt gin, sin dach zem dacksten ze schwéier, an ze grouss geplangt, fir déi kleng Theaterbühnen am Duerf. Odder iren ech mech nees? Well der dach alt dervun dorëmmer gespillt gin?

D'Roll vun de »Jünglingsveräiner« vu fréier krut haut ewell op en etlech Plazen en extraën Theaterveräin; 't deet engem leed, datt déi nët ëmmer laang ze liewe bleiwen. Op eiser Generalversammlong am leschte Joër, Januar 1975, gouf gefrot, ob d'A.L. nët do kënnt hëllefen, no Stécker sichen, Adressen ugin, wou een der kënnt kréien. Dat probéiere mer hei. Et wir éischer geschitt, wa mer Suë gehat hätten, fir dës Nummer méi fréi erauszegin.

Zer gläicher Zäit wollte mer awer och emol gesinn, wat esou ueter d'Land gespillt géif gin. Eis Sekretärin, d'Joffer Laure Wolter, huet sech d'Aarbecht gemaacht an aus den Zeidongen notéiert, wat dorëmmer op de Bühne gebuede gouf.

Wat een doraus ka gesinn as nawell intressant. D'Zäit vun de »melo-dramatesche« Stécker as eriwuer. Lëschtteg Stécker si gesicht. Et as esou, wéi emol an engem Programmheft stong; datt »d'Leit an den Theater géife goen, fir ze laachen«; well dees aner as d'Welt jo voll.

Hei gewuessener hu mer, wéi et schénge nët esou vill, well et begéint een op Schratt an Tratt deer, déi een aus der däitscher Tëlevisioun hier kennt, wéi: De Bopi gët verkafft = Der verkaufte Großvater; Tatta Liss vu Vallauris = Tanta Jutta aus Kal-kutta asw. Ganz sele liest een awer bei denen an den Zeidongen, wou d'Pappe vun dene Stécker doheem sin. Wann et nët an de Stécker selwer sollt stoen, da wir dat, fir et gelënd ze soen, nët ganz fair. — Et muss een sech nach froen, firwat datt an denen Zeidongsnotizen ze vill dacks nët gesot gët vu weem datt d'Stécker sin. Et mengt een dach, den Autor wir och derwäert ernimmt

ze gin. Wëllen d'Zeidongen nët odder schéngt soss d'Notiz ze grouss ze gin ? Et bedauert een och nach, datt an den Notizen alt nëmme jhust en Theaterowend ugekënnegt gët, ouni d'Stéck(er) ze nennen. Gewëss,

d'Matdelongen an den Zeidonge musse kuurz sin, dem »Theaterfuerscher« as domat awer de Wee fir eng Iwwersiicht geholl. Hei d'Lëscht aus der Saison 1974/1975 (d'ei nët komplett ka sin):

Numm:	Stéck:	gespillt zu:
<i>Boeres Emil:</i>	De Bloen Hari	Bäerduerf, Luerenzweiler
<i>Berger Ch.:</i>	Donna Klara	Réimech
<i>Bernard Eug.:</i>	Mir kréien och en neien Auto	Mondorf, Lëtzebuerg
<i>Braun Jos.:</i>	Requiem fir e Lompekréimer Ell	
<i>Dahm Mätti:</i>	Dat éischt Kräiz um neie Kiirfecht	Biekerech
	Mat Speck fänkt ee Mais Staffels Berta	Garnech Wal
<i>Christen Josi:</i>	De Kluckeschësser an hirer Spënnchen	Lampersbiereg
<i>Cless Rob.:</i>	De Ligepol	Uessweiler, Märel, Aischen, Ierpeldéng/Bk., Betebuerg, Sandweiler, Noojhem, Ënsber, Hääschrëf, Hesper
	De Rettongsschwëmmer	Fëschbesch/M., Manternach, Nospelt, Remerschen, Bäerbuerg, Recken
	De Pantouflard	Kanech, Ell
	Tatta Liss vu Vallauriss	Mäerzeg, Ettelbrëck, Iechternach, Konstern, Ënsber
	De Champion	Waldbëlleg, Weimeschkiirch, Felen, Kolmar-Biereg
	Et as da gutt	Rippweiler
<i>Dicks:</i>	De Ramplassang Kiirmesgäscht	Reisduerf Groussbus
<i>Devaquet Ed.:</i>	De Klatzkapp	Kielen
<i>Fohrmann J.:</i>	De Jim an de Bim Larifari	Näerden, Trënténg Näerden
<i>Gehlhausen</i>	De Monni Addi aus Tiroul	Ierpeldéng /Bk.
<i>Hemmen R.:</i>	De Monnonk Gustaf	Näerden
<i>Hoffmann Fern.:</i>	Ierwen as nët liicht Hotel Costa Brava	Déifferdang, Stesel, Käl Viichten, Téiténg, Nidderfelen, Ierpeldéng/Bk., Diddeléng

<i>Hoffmann J.-P.:</i>	De Knéckjhang De Rossbayard	Préizerdall Eschduerf
<i>Goergen Max:</i>	Doheem	Stengefort
<i>Hurst T.:</i>	Zäitgeméiss	Trënténg
<i>Olinger Cam.:</i>	Kummermeedche gesicht	Weimeschkiirch, Iechternach
<i>Reuland Marcel:</i>	Op der Kiirmes D'Spill vun der Bidden Gutt Noperen	Stroossen, Betzder Lëtzebuerg Lëtzebuerg
<i>Schroeder Th.:</i>	D'Pëltesch Famill Besuch um Wudderhaff	Neien Theater, Esch-Uelzecht, Dikrech, Mamer Garnech
<i>Weber Batti:</i>	Zréckuetesch Dräi as göttlech	Bieles Dikrech, Wolz, Rëmeléng
<i>Weber Norb.:</i>	Dicksereien	Neien Theater, Lëtzebuerg
<i>Weimerskirch R.:</i>	Den Horrbock De Schëllegen De louse Bauer En hätt gär séng Rou	Gilsdrëf, Éiter Bouneweg Diddeléng Gaasperech
<i>Wennig P.:</i>	De Kichekueder	Diddeléng, Biwer, Hoën, Käl, Viichten

Et gouwen nach gespillt (den Autor as nët genannt):

• Alles fir d'Kaz« zu Medernach
 • Texas Dolly« zu Pëtten/Miersch
 • De Bopi gët verkaaft« zu Rammerech
 • Alles wéint engem Kollisknäppchen« zu Ënsber
 • Wéi de Schléckjhang an d'Häll koum« zu Péiténg
 • Zodi op Zëmmer 13« zu Esch-Uelzecht a Präteler
 • Neimoudesch«, »Zwéin haarder Käpp«,
 • Den Nausi an d'Police« zu Suessem
 • Eng verrubbelt Kiirmes« zu Stengefort
 • Den neie Fieschter« zu Gaasperech
 • Skandal am Weekendhaischen« zu Noojhem
 • D'Familjebuch« zu Märel an zu Bruch
 • Nuddel-Muddel« zu Stroossen
 • Häerzer as Tromp« zu Weiler zum Tur
 • Eng Freierei aus aler Zäit«, »Eng Schwéi-

ermamm, 4 Edemen an e Papagei« zu Gréiwels

An hei Stécker an Adressen; (M. = Männerroll, F. = Fraëroll):

BARNICH J., Esch-Uelzecht

De wëlle Mann

Um Block (d'Liewe vum J.-P. Bausch, Gewerkschaftsmann a Biergaarbechter).

BERRENS Jos, Veianerstrooss 47, Lëtzebuerg, Tel. 247 74

Den Hexemeechter, Musical ëm den Dicks (e Stéck dervu stong an »Eis Sprooch« Nr. 3).

D'Zwéckmillchen, Spaass a 4 Akten rondërm d'Moral (nom Curt Goetz).

Anni, musekalescht Spill an 3 Akten.

D'Sprangbriet, lëschtegt Stéck aus der eeschter Politik a 4 Akten.

T geet awer, eng lauseg Geschicht an 3 Kapitelen.

Miseléng, eng lauseg Geschicht an 1 Kapitel.

BRAUN Jos., Sigfridstrooss 80, Beteburg, Tel. 51 22 33

(1966) *de klenge prënz*, Mäerchespill nom antoine de saint-exupéry

(1966) *d'kromm an der heck*, zäitkritescht Stéck

(1967) *d'rammelscheder*, operett, musek vum jos. kinzé

(1968) *kreesser déi mi grouss gin*, kuurzt stéck

(1969) *requiem fir e lompekréimer*, grotesk

(1971) *mir si vom viz*, kuurzt stéck, musek vum jos. kinzé. 1 M., 1 F.

(1973) *d'sakgaass*, politescht stéck am kollektiv geschriwwe mam guy rewenig am guy wagner

(1975) *de buurgermeeschter vu rammelsched*, Zäitstéck

HOFFMANN Fern., Marie-Adelheid-Strooss 76, Hollerech, Tel. 47 31 52

Pier Beautemps, (e Stéck aus dem Krich) 11 Leit. 6 M., 4 F., Statisten

Adamesstrooss 13, Krimmi. 16 Leit. 10 M., 6 F.

Hotel Costa Brava, Stéck aus der Vakanz. 16 Leit. 13 M., 3 F.

Hirer Fënnef, Spill am Kazett. 7 Medercher, 2 F., Spriechkouer

D'Kiirch am Duerf, lëschtlegt Stéck. 6 Leit. 4 M., 2 F.

Surprise Party, nëmme fir Medercher, 5 Leit.

Et war der e Summer wéi eng Saang, nëmme fir Medercher (fräi nom spueneschen)

Ierwen as nët lücht, 9 Leit. 6 M., 3 F.

Spill nët mam Feier, 6 Leit. 4 M., 2 F.

(dës zwee Stécker sin op all Bühn ze spillen)

Määrchespill: D'Prinzessin aus dem Mier.

REULAND Marcel (bei der Madame Reuland Marcel, J.-P. Koenig-Strooss 10, Lampersbiërg, Tel. 203 60)

Op der Kiirmes, (lëschtlegt Stéck) 8 Leit. 5 M., 3 F.

D'Spill vun der Bidden, (lëschtlegt Sketsch a Reimen) 3 Leit. 1 M., 2 F.

E Summerdram, 20 Leit. 14 M., 3 F., Wichtelcher

De Määrtes a séng Wonnergei, 11 Leit. 9 M., 2 F., Wichtelcher, Statisten

Gutt Noopren, 5 Leit. 4 M., 1 F.

De Friddeche gët Dokter, 11 Leit. 8 M., 3 F., 10 Statisten

De Friddeche muss dru gläwen, 11 Leit. 8 M., 3 F., Statisten

D'Guckucksblummen

Op der Märei, 6 Leit. 5 M., 1 F., Hochzäitsgäscht

(Dem M. Reuland séng Stécker stin am Buch: »Dem Marcel Reuland säi Wierk«.)

SCHROEDER Tidd, Avenue de la Faïencerie 218, Lampersbiërg, Tel. 297 57

Besuch um Wudderhaff, 10 Leit. 9 M., 4 F.

D'Pëltschfamill, 11 Leit. 8 M., 3 F.

(De Schäffe vum ale Maart. 1963 fir d'Joërdausendfeier geschriwwe; De Stëmmche vun Arel. Iwwersetzung).

SCHROEDER Polin, Recken/Miersch, 59, Haaptstrooss (rue Principale)

Rendez-vous am Park, Sketsch. 6 Leit. 4 M., 2 F.

Vill Kaméidi fir glat näischt, Sketsch. 5 Leit. 3 M., 2 F.

Jidderengem säi Wee, eescht Stéck a 5 Akten. 9 Leit. 6 M., 3 F.

WEBER Norbert, Libérationstrooss 76, Stroossen, Tel. 31 87 74

De Schéifermisch, (Klëppelkrich). 17 Leit. 13 M., 4 F.

En Apel fir den Duuscht, 10 Leit. 8 M., 2 F.
Jean Chalop (Joërdausendfeier 1963). 22
 Leit. 12 M., 4 F., Statisten
Eng Sëffecht op der Musel, (lëschtetg Stéck)
 10 Leit. 5 M., 5 F.
Déck Nöss fir d'Vollek, (e modernt Stéck),
 12 Leit, 8 M., 3 F.
De Bretzert, 18 Leit. 7 M., 4 F. (verschiede
 Rolle kënne vun dene selwechte gespillt
 gin)
Dicksereien, (dem Dicks séng Stécker an
 engem), 14 Leit. 10 M., 4 F.
Mäarchespiller
 (d'Stécker stin an dräi Bicher: Stécker a
 Soen; Bonz enne Bonz uewen;
 Dicksereien).

* * *

WEIMERSKIRCH René, Franklinstr. 14,
 Gaasperech, Tel. 48 64 48

Koméidistécker:

Den Här Schrobildgen. 3 Akten. 12 Leit.
 8 M., 4 F.
Dem Luussert séng Spichten. 3 Akten. 10
 Leit. 7 M., 3 F.
Den Horrbock. 5 Biller. 11 Leit. 6 M., 5 F.
Den Eilespill. Szenespill. Vill Leit, déi een-
 zel Spiller musse méi Rolle spillen.
De louse Bauer. 6 Biller. 4 Leit. 2 M., 2 F.,
 vill Statisten.
De 5. Sätz. 9 Biller. 11 Leit. 7 M., 4 F.,
 Statisten.
De Schëllegen. 5 Biller. 8 Leit. 4 M., 4 F.
Oho, Misch! 5 Biller. 9 Leit. 5 M., 4 F.
 Kouer.
En hätt gär séng Rou. 4 Deler. 8 Leit. 5 M.,
 3 F.
 Stécker:
De sauren Apel. 4 Deler. 11 Leit. 8 M., 3 F.,
 Statisten.
De Beemchen. 4 Leit. 2 M., 1 F., 1 Stëmm.
 Seërcher:
D'Wonnerous. 8 Leit. 5 M., 3 F.
De Kueder mat de Stiwwelen. 8 Leit. 5 M.,
 3 F.
Déi dräi gëllen Hoër. 13 Leit. 9 M., 4 F.
De wäisse Bier. 6 Leit. 5 M., 1 F.

Dalere vu Stären. 7 Leit. 3 M. 4 Kanner.
 Stéck fir Kanner:

De Pierchen a säin Hond. 7 Leit. 4 M., 3 F.

* * *

Dat hei as nëmmen e graffen Iwwerschlag.
Mir wire frou, wann déi alleguer, déi Thea-
terstécker geschriwwen hun äis eng Lëscht
vun hire Stécker géiwe schécken op deer
sténg wat fir e Stéck et wir, (e ganz kuurze
Résumé) wivill Leit (Männer- a Fraërollen)
dra musse sin, wat fir eng Bühnen et musse
sin (kleng, grouss, Dekoren); dann d'Adress,
den Tëlefon.

H. Rinnen

De Kosmonaut

Ech schwammen an eidele Fären.
 De Sträit vun de Stären as wäit ewech,
 T as alles stëll, ouni Trouscht;
 Ee gehäerzte Sturem wär mer léiwer
 Wéi déi ural verhuele Rou,
 Déi wéi gëftegt Äis a méng Oderen zitt.
 All Zäit as dout.
 Ech sin Atom,
 An d'Éiwegkät kënnt mer entgéint,
 Déi Éiwegkät, déi keng Äntwert gët.

Jos Berrens

Wéi geet et Dir?

Wann een dech freet: Wéi geet et Dir?
 Da sees du sécher, gleeft et mir:
 Merci, 't geet gutt, ech kann nët klon. —
 An dach wëlls du nët ageston,
 Datt dech scho munche Bobbo plot,
 Den Dokter laang schon zitts zu Rot.

Wat si mir Hären dach gehäit:
 Deen een huet Stéch an enger Säit
 Deen aanre kritt vum frësche Brout
 A vun dem Riisléng gläich de Sout,
 Keng fetteg Zooss, och keng Schwéngsféiss,
 Charcuterie, geféngte Kéis,
 Kee Schockela, kee Kakao,
 Dat alles dréckt gläich op de Mo.
 Keng Hamebritt, näischt épiciéiert,
 Kee Wëld, kee Pangkoch, onerhéiert,
 Kee Kabes, Gaardebounen,
 Keng Séissegkeet, a keng Melounen,
 Näischt aus de Béchsen, keen Hors-d'oeuvre
 Mat deem war een sou gär à l'oeuvre,
 E wéineg Fleesch, nëmme vum Grill!
 Kee Liqueur — alles as zevill.
 Mir fron eis dann: Wat bleift fir muer?
 Vläch Vichy an eng Knuewléckskur?

Homéopathefläschelcher
 Zwiback an nach sou Sächelcher
 Gin am Diätregime versicht
 Mat »Säftli«, dat een sech sou micht.
 Géint d'Liddregkeet vun eisen Träipen
 Muss ee mat aller Méi sech stäipen.
 Mat Kruschesalz a Carters-Pëllen
 Kréie mer Stullgank, wa mer wëllen.

„Ma, iess dach“, sot zu mir de Wickes,
 „Nur Paco vun der Firma Dickes.
 Mat Munerëffer Waasser zoubereet
 Dat Brout all Dag séng Wiirkong deet.“
 Nu kuckt emol den Nopesch Nick
 Hie mécht all Dag Culture physique,
 Streckt Aarm a Bee mat Schwonk ewech
 Béit d'Knéien, huet och alt eemol Pech —
 Fällt op de Bauch, op de Réckstrank —
 Hie wär par force jo gare schlank.
 Am Saunabad kann hie gutt schweessen
 An 't as eng Freed duerno ze miessen.

E Kilo Fett as sécher manner.
 Mä 't geet him wéi de Kanner:
 Um Dësch as hien sou eenzeg frou
 An hält de Kilo prompt rëm zou.

Wat zwéckt eis do am rechte Knéi,
 Wéi deet dee Fouss, dat Been sou wéi,
 Wat huet een d' déckeg Zéif geschwoll
 Ganz agekleet a mëller Woll:
 Dat kënnt vum ville rouge Wäin
 Et as, ma foie, den Zipperläin.
 Wéi schlëmm, wann dat fir ëmmer bléif.
 O wat eng Péng, d'Burgunderzéif!

Wat huet de Frënd eng héijech Stir,
 Et as wéi wa geplënnert wir —
 Mat séngen Hor, wou sin se hin?
 Trotz Biirkesaافت a Novocrin?
 Nu jee, Dir wësst, wat dat bedeit,
 E Signum — nëmme fir Gescheit!

„Här Dokter, 'ch hun de Bauch dacks
 [wéi —
 et hëlleft mol kee Fenschelstéi...“
 „Leet iech, ech muss Iech ënnersichen...
 Mäi Frënd, Dir huet eng fetteg Kichen...“
 (Gesten: Bolz, Häerz, Bluttdrock asw...)
 „Mech intrigéiert d'Vehemenz
 Vun ärem Bolz an d'Korpulenz...
 Äert rout Gesiicht, déi blénkeg Nues,
 Den Embonpoint as staark gewuess...
 Dir fuert zevill mat ärem Won
 Aplaz vill méi ze Fouss ze gon...
 Dir lieft ze staark, et ça se voit...
 Eng streng Diät, fir coeur a foi...“

Wat mécht een dann, wat mécht een do?
 Lieft een elo dem Dokter no?
 Nët vill um Plättel, näischt am Mo
 Dat kann nët gon, dat weess ee jo.
 Dofir gefaascht eng klinzeg Zäit
 Dann as een nees erëm sou wäit
 Et rässt wuel nach, et dréckt wuel do
 Mä léiwer dat wéi d'Lach am Mo.

Wéi Dir gesitt — 't heescht nët ze flemmsen,
 An iewel dach e bësselchen ze bremsen.

Drénkt mat Genoss vum gudde Faass
 Da gët et Lëschttegkeet a Spaass
 Maacht d'Glieser awer nët ze voll
 Sou wéi der s' an der Zäit geholl
 A muer fänkt een, 't as nët gelun
 De Régime sec erëm nees un.
 Enfin, et as déi al Doktrin

»Wein, Weib, .Gesang«, loosst eppes sin
 Et mécht een wéi den ale Jhang
 et léisst een d'éischt alt de Gesang !

Geori

(Lëtzebuerger Theaterbibliothék — Linden,
 Lëtzebuerg 1958)

Et mussen dër och gin déi Konschte
 [maachen,

wouriwwer géiwen, soss déi aner laachen . .

(aus engem Lidd vum R. Weimerskirch)

De Knollebitz

Knollebitz ? Et muss ee scho bei Joëre sin,
 fir nach ze wëssen, wat dat as. Et wor ee
 Beruff. Vlächicht kee ganz schéinen. Awer
 Geld huet en dach erabruecht. Wann nët
 vill, dann awer genuch fir eng Kuuscht.

D'Stad an de Faubourg hu misse Mëllech
 hun. Ons Mëllechbauere waren um Kiirch-
 bierg, um Weimeschhaff, am Neiduerf mat
 séngem Huesegrëndchen an um Fetschenhaff
 doheem. Nëmmen déi déck Gäertnerbaue-
 ren hun d'Mëllech mat der Kutsch an d'Stad
 gefouert. Déi aner haten ee véierriedrege
 Mëllechweenchen, dee vun engem Hond ge-
 zuge gouf. An dat waren deer Honn vill.
 An si waren all ganz grouss, nët grad ewéi
 ee Bernardiner. An déi haten e groussen Ap-
 petit. Si hu vill gefriess an och vill »gestoff-
 wechselt«. Dat gouwe keng kleng Kéiper-
 cher, wéi een se mol an der Stad op dem
 Trottoir begéint. Dat ware freeschlech déck
 Knollen, déi sech bei denen eenzelnen
 Hondshaisercher ugesammelt hun.

De Mëllechbauer huet déi Mëscht nët brau-
 che wechzemaachen. Déi as vun de Knolle-
 bitz ganz renglech mat der Hand oder mat
 der Traufel opgehuewen an an een Emer ge-
 tasselt gin.

D'Knollebitze waren an der aler S . . . gaass
 doheem. Hatense Gléck, da konnten si am
 Dag ee gefüllten Emer am Gronn an der
 Händschefabrek Reinhard ofliweren. Duer-
 fir hun si dann eng Mark oder eppes méi
 kritt. Dat Hondsprödukt as bei der Fabri-
 katioun vum Händschelieder gebraucht gin.
 E Knollebitz hat kee gutt A fir säi Konkur-
 rent an en huet de Bauer gebieden, ken-
 gem aneren d'Erlaabnës ze gin, fir d'Honds-
 drecker anzesammelen.

Et gin haut keng Mëllechhonn méi, d'Rein-
 hards Fabrik besteet nët méi. Duerfir gët et
 och haut keng Knollebitze méi. Dee Beruff
 as ausgestuerwen.

S. N.

Bei Kröstnech op der Hugericht

(nom Krich an der Zeidong »Lëtzebuurger Journal« erschéngen)

Bei Kröstnech op der Hugericht
Do geet e raue Wand
Dee mécht eng Faarf der an d'Gesicht
Du kriss 'n aus éischer Hand.

Bei Kröstnech op der Hugericht
Gesäit ee wäit an d'Land
An driwwer ewech, bei klorer Siicht
Lénk Hand a rechter Hand.

Bei Kröstnech iwwer d'Hugericht
Do resen all erduerch
Déi wëlle kenne vun Ugesiicht
Dat schéint Land Lëtzebuerg.

Duerch d'Géigend vun der Hugericht
Sin d'Réimer scho geschréckt
D'Strooss huet nach haut do d'Breet an
[d'Riicht
Wéi si se ausgestéckt.

Vill Krichsvollek as ewell zanterhier
Gezunn iwwer d'Hugericht
Vu lénks a rechts, vun iwrem Mier
De Fridd war ëmmer eng Briicht.

A wäerd se wuel bleiwen zu aller Zäit,
Wéi laut deen ale Sproch
Sou laang de Wollef mam Lämmchen am
[Sträit
Sou laang kricht d'Mënschheet och.

* * *

Bei Kröstnech op der Hugericht
't as nach keng Éiwegkeet
Do hat de Gaalgen operiicht
Déi héich Gerechtegkeet.

Een honnertfofzeg Jor an e puer
'T as nët sou greilech laang
Du gouf, wéi housch et »haut et court«
De leschten do gehaang.

En aarme Mann, en hongreche Stot
A kengeskeen Ergraff
Deen huet an der Nout, dee wees kee Rot,
U frimmem Gutt sech vergraff.

E kënnt an d'Gerieds a gët d'Geld erëm,
Sechs Daler hu gefeelt.
Si huelen de Mann, an den Tur mat hëm,
Aacht Riichter gin him gewielt.

E soll gehaang gin, »haut et court«,
De Staf gouf iwrem gebrach
An hänke musst 'n »haut et court«,
De Mattes vu Medernach.

An hänke sollt bleiwe säin aarme Leif
Bis dass 'n elendeg zerféil,
De Féchs an de Kueben zum Zäitverdreif
Herrgott, häerd du dach séng Séil.

Vertraut Leit huelen di drëtten Nuecht
Den aarme Schächer eraf,
E gouf op der Hugericht ageluegt,
Kee Mënsch woussst jee säi Graf.

Dat hätt ee missen d'Mëspel fron
Déi rondrëm d'Hugericht
Mat hirer Sippschaft éiweg schon
Gehaust an dreemt an diicht.

Vläicht d'Échel och, di nuets hir Rond
Mécht vun dem Réimerwee
Zum Hexebann durch den Hugrond
An iwwer d'Hueselee.

Do rouen di Doudeg vum Réimerwee
Si gouwe längst Grond a Sand
Aus ossuarium gouf Hueselä —
Haut onnert do Kou a Rand.

* * *

Bei Kröstnech op der Hugericht
Riet viles op dech an,
Wéi d'Welt och ännert hiirt Gesiicht
Si ännert nët hire Sann.

Zur Owessonn, 'wou d'Hugericht
Un de Kranzwise wennt,
Do huet sech fréi Feld ageriicht
En egene Kowent.

Kee, wou geriet gët a getéint.
 Kā Fāndel klaakt am Wand
 Wat hei am Ställen sech begéint
 As d'Aart an d'Kaart vum Land.

Eng schmuel Kräizmaark as de Grondsteen
 Do réckt sech Grouss a Kleng
 Zu dräi an dräie beieneen
 Distrikt, Kanton, Gemeng.

Waldbëlleg, Hiefnech, Medernach
 Stin als Gemeng vir bäi
 An Dikrech, Miersch an Iechternach
 Sen di Kantonen dräi.

Hei man eis dräi Distrikten halt
 Éislek, Musel a Guttland
 Wou fënt ee bessren Openthalt
 As wéi am Baureland.

A roueg stëllem Baureland
 Wäit fort vun all Trawolt
 Wou friem nach as an unbekannt
 Di grouss Weltongedold.

Hei päift keen Zuch an 't hault kee Bier
 Hei geet an aller Rou
 Säin ale Gank alt hin an hier
 De Broutgewënner Plou.

A brommen d'Fliger och duurch d'Luucht
 An d'Kutschen ouni Päerd
 Hun iwwer d'Strooss zurecks hir Fuucht,
 Stomm dreift a schafft hei d'Äerd.

Hei bolzt hir gottgeschenkte Kraaft
 Vun all Sait aneneen,
 Déi gläich, déi Brout a Wäin eis schafft
 A Stol schenkt an dem Steen.

Deer Bauer, Wénzer, Aarbechtsmann
 Gewëlleg gin an Hand
 En zouverlässegt Dräigespann
 D' lebendeg Kraaft vum Land.

Dee Mënsch a Vollek trei erhält
 A gutt a schlëmmer Zäit
 Deen d'Aarbecht léift an d'Ordnung hält
 A kuckt no kenger Sait.

Kleng Kräizmaark vun der Hugericht
 Un dech eru réckt sech d'ganz Land.
 Vlächicht kënnt eemol een, deen dech
 [duerriicht
 Dass du dem Land och gës bekannt.

Maanshéich, dräikanteg solls d'erston,
 Der Aarbecht an dem Land Symbol
 Et sollen déng Facetten dron:
 Eng Gaarf, eng Drauf, eng Kroun aus Stol.

D'Gaarf Fruucht, déi bréngt de Baurestand,
 An d'Drauf de Wénzer mat dem Wäin
 De Stol, de Mann vum Minettsland
 Aus séngem räichen ierzne Schräin.

Kleng Kräizmaark vun der Hugericht
 Mir hale fest un eiser Scholl
 Ob d'Sonn schéngt, ob et himmelliicht
 Vu Léift zu hir sin d'Häerzer voll.

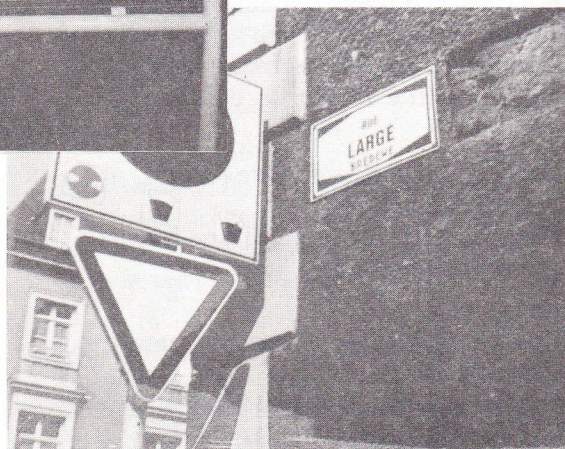
† J. K i n t z e l é

Wien nët schwaarz as,
 brauch sech nët ze wäschen

Uertschafts- a Stroosgeschëlter

Virun e puer Joër hat d'A.L. dem Stroosseminister geschriwwen, fir op d'Uertschaftschëlter nieft déi franséisch Nimm och déi Lëtzebuurger Nimm vun den Diefen drop ze setzen. D'Saach huet geschleeft a geschleeft, mä elo as et dach esou wäit. D'Bauverwaltung as am Gaang dat ze maachen, an Dir gesitt wéi schéin et as.

Et as een och frou op munneche Plazen, an Duerf a Stad, nieft dem »offiziellen« Numm deen alen a bekannte lëtzebuergeschen ze gesinn, wéi z.B. déi hei aus dem ale Quartier vun Stad Lëtzebuerg.

Eng al Geographie erzielt

Geographie

für die Primärschulen
des Luxemburger Landes
von

R. Reyland

Professor an der Normalschule
zu Luxemburg

Genehmigt vor der Großherzoglichen Unterrichts-
Kommission am 30. September 1904

Vierte Auflage

Preis: 1 Mark

Luxemburg

Druck und Verlag von Joseph Beffort
3, Paradeplatz, 3
1915

Dat as déi éischt Säit vun der Geographie, déi virum éischte Weltkrich (1914—1918) an de Primärschoulen zu Lëtzebuerg geléiert as gin. Si hat 222 Säiten an as mat däitsche Buschstawe gedréckt. Niewent onser Heimechtsgeschicht woren Artikelen iwwert d'Länner aus Europa an der ganzer Welt dran.

An dësem Schoulbuch si Biller vu Lëtzebuerg, de verschiddene Buergen aus onsem Land, de Wochemaart vum Knuedler; vun de Stied: Esch-Uelzecht, Rëméleng, Déifferdeng, Diddeleng, Esch am Lach, vun der Muselbréck bei Gréiwemaacher, dem réimeschen Adler bei Duelem, der Basilika vun Iechternach an de geographischen Zeechnongen vun den eenzele Kantonen, den Eisebunnen an de Waasserleef.

Lëtzebuerg hat 12 Kantonen, 3 Distrikten, 129 Gemengen, 547 Uertschaften an 259 891 Awunner (1970: 339 841). Zënter 1921 bestin nëmme méi 126 Gemengen, well an deem Joër koumen d' Gemengen: Eech, Hamm an Hollerech zur Gemeng Lëtzebuerg. Dobei gouf och den Octroi, deen an der Stad vun 1863—1921 bestong, opgehuewen. D'Stad krut dunn den Nuem »Grousslëtzebuerg«. Déi gréisste Gemeng wor d'Stad Lëtzebuerg mat 20 848 Awunner

(X—76 159), gefollegt vun Esch/Uelzecht mat 16 537 Awunner, (X—27 574), déi klengste Gemeng wor Nénksen (Neunhausen) am Kanton Wolz mat den Uertschaften: Ensber- Lëlz, Bommel an de Buergfrid mat 406 Séilen.

Déi gréisst Awunnerzuel hat de Kanton Esch/Uelzecht mat 68 875 Persounen (X—114 800) a 14 Gemengen a 46 Uertschaften. De klengste Kanton wor Veianen mat 2 860 (X—2 700) Awunner, 3 Gemengen an 13 Uertschaften. De Kanton Lëtzebuerg, ouni d'Stad, hat 37 376 Awunner (X—25 500), 14 Gemengen an 62 Uertschaften.

Am Groussherzogtum Lëtzebuerg woren deemools 862 Primärschoulen, 22 Oberprimärschoulen, 800 Fortbildungs- a Spillschoulen. Da woren nach je eng Normalschoul fir Schoulmeeschteren a Léierinnen eng Anstalt fir déi Dafstomm, eng Blannenanstalt zu Berbuerg, en Heem fir déi handikapéiert Kanner zu Betzduerf. Zu Ettelbréck wor eng Staats-Akerbauschoul, zu Lëtzebuerg eng Staats-Handwierkerschoul, zu Lëtzebuerg an zu Esch/Uelzecht ee Mederchergymnasium, 7 Pensionaten an 18 Haushaltungsschoulen, e Kolléisch zu Lëtzebuerg, Dikerech an Iechternach, eng Industrie- an Handelsschoul zu Lëtzebuerg an Esch/Uelzecht, an eng Zeechen- a Musekschoul zu Lëtzebuerg.

Den Autor vun dëser Geographie schreift: „Kee Land op der Welt huet zum Vergläch vun den Awunner esouvill Mëttschoulen opzeweisen ewéi Lëtzebuerg.

D'Spuerkeess huet deemools 3% Zësen gin, mä pro Persoun konnt een nëmmen 3 000 Frang op engem Spuerbuch hun.

Onst Land huet deemools zum däitschen Zollveräin gehéiert. Den Undeel aus dem Zollveräin fir onst Land huet all Joër circa 4 Mill. Mark bedroën.

E Bréif fir Lëtzebuerg, Belsch a Frankräich huet 10 Zantim, fir Däitschland 10 Fenneg, fir all déi aner Länner 25 Zantim kascht.

Mir haten eng Jhandarmerie vun 135 Mann fir d'ganz Land. Ons Arméi hat 1 Majouer, 2 Kapitänen, 4—6 Offizéier an 140 bis 170 Ënneroffizéier an Zaldoten. An aussergewéinlecklechen Zäiten konnt d'Mannschaft bis 250 eropgoen.

D'Stad Lëtzebuerg hat deemools 7 Polizisten déi ënnert engem Kommissär stongen, haut sin et 120 Mann, un der Spëtz steet en Direkter.

D'Land hat 3 Zorten Eisebunnen; de Wëllem, de Prënz Hari an déi kleng Bunnen, mat zesummen 142 km Schinnen.

Uni de Minnett zu Esch/Uelzecht hate mer nach dës Industriën am Land: eng Bläigrouf zu Uewerwampech; Antimonium zu Géisdref; Schifergrouwen zu Maarteleng an Aasselbur; zu Iechternach Tuffsteng; Kallek gouf gebrannt zu Bartréng, Mamer, Stroossen a Gréiwemaacher; Gips koum vir am Kanton Réimech, Miersch, Iechternach a Gréiwemaacher; Steng gouwe gebrach zu Gilsdref, Bur, Bettenduerf a Reisduerf; zu Klierf si Growake gegruewe gin; zu Gréiwemaacher wor en Dolomit-Wierk. Eng Kofferkaul wor zu Stolzebuerg, wou awer nët méi geschafft gouf.

Duchfabriken hate mer zu Lëtzebuerg, Ettelbréck, Fiels, Wolz an Esch am Lach, Gierwereie waren zu Wolz, Klierf, Miersch, Ettelbréck, Iechternach, Réimech a Gréiwemaacher, déi vun de Louhecken aus dem Éisleck profitéiere konnten.

Händsche-, Seef- a Käerzefabrike waren zu Lëtzebuerg; Tubaaksfabrike waren zu Lëtzebuerg, Ettelbréck, Dikrech an Iechternach; op de Siweburen eng Faïenceriefabrik; Maschinne goufen zu Eech, Iechternach, Colmar a Wecker gegoss; Pobeier gouf zu Manternach fabrizéiert; Stréihitt an Äerdendëppe gouwen zu Iechternach gemaach; Seemille waren a verschidden Uertschafte vum Land; Béier gouf gebraut zu Lëtzebuerg, Dikrech a Wolz; eng weltberimt Rousekulture wor zu Lëtzebuerg.

Selbstverständlech as och schon deemools gudde Wäin op der Musel gezillt gin. Geplanzt gouf och Weess, Huewer, Geesch, Kar, Ierbëssen, Bounen, Wicken asw. Ons Fëscher konnten och nach an de Flëss Fësch fänken, besonnesch Frellen an der Sauer, Mamer, Aisch, Ernzt, Wolz a Klierf.

Ausgefouert huet Lëtzebuerg: Eisen, Holz, Véi, Weess, Lieder, Schnaps asw. Agefouert hu mir e.a.: Kuelen, Salz, Pëtroll, Tubak, Seid an Ueleg.

Wieler waren d'Lëtzebuerger, déi 25 Joër al waren an 10 Frang direkt Steuer bezuelt hun. Ob 5 000 Awunner koum een Deputéierten.

Kiirchlech as onst Land zënter 1870 e Bistum mat engem eegene Bëschof. Et waren 13 (XX—14) Dekanaten an 255 (XX—266) Poren. D'Stad Lëtzebuerg hat 8 katoulesch Kiirchen, 1 protestantesch Kiirch an eng Synagog. Am Land hun 233 000 Katholiken (X—357 900); 2 200 (X—3 893) Protestanten; 1 200 (X—699) Judde gelieft.

Doniewent bréngt déi al Geographie nach Bericht iwwer d'Sonn an d'Stären, iwwer d'Flëss an d'Mieren. Interessant as och, Grenze vun de Länner vun deemools an haut ze vergläichen. Hei as an dene leschte 50 Joër vill changéiert gin.

Mä Lëtzebuerg huet sech an der Zäit och vill zu sänge Gonschten verännert.

Fr. Schwab

Et krut een d'Noriicht

hie wir gestuerwen
de Kolleg an de Frënd
onerwaart, stënterlech
ouni eng Stonn krank ze sin
matzen an der Aarbecht — —
et wor ee wéi widder de Kapp geschloen —
e Kranz gouf bestallt
e schéinen
ee mat liewege Blummen — —
dat as ee sech schëlleg — — —

vill Kränz a Gerbe lougen do
an der Morgue
bei der Morgue
virun der Morgue
um kale Steen —
a Frënn a Bekanntter
vun hei a vun do
vu Veräiner a Gesellschaften
an Noper, an aner déi gutt Zäit hun
si stongen do —
d'Famill vis-à-vis, beieneen —
ze waarden
op de Geeschtlechen
dee mat de Massendénger sollt kommen —
déi koume genee
wéi bestallt —
an hien huet säint gemaacht
gebiet
aus dem Buch —
dräi Schëppen
nët méi
geseent
an as gaang —
an 't huet ee gewaart
geseent an d'Käertche geluegt —
een nom aneren —
an as gaangen
een Ablack un de Kolleg an de Frënd ge-
[duecht —

deen nët méi do as —
sou stënterlech, sou onerwaart
e wor dach nët oniewen —
och un d'Fra an d'Kanner — —
u séng Mamm a säi Papp ?
't as kee Fall, mäi Gott
d'Kanner si grouss

d'Fra as versuergt
si huet jo Pensioun — — —
an as gaangen — — —
a gounge an d'Mass
bis nom Affer —
da gesäit d'Famill, datt een do war —
a si gaangen
een nom aneren —
zesummen een huelen . . .

H. Rinnen

Fernand Hoffmann

Dat eent an dat anert

Datt eng Schmuebel
kee Summer mécht,
verhënnert nët,
datt ee faulen Apel
honnert anerer
ustécht.

E Vull fir d'Kaz

Fett ewéi Deeg,
d'Flillécke
stäif ewechston,
as wir de Schnëppel
hir ze enk,
trëppelt
eng schwaarz Märel
iwwert de jonke Wues.
Si fluddert,
ma kënnt nët an d'Lut.
De Kueder
reift de Bockel
laanscht d'Heck
a kuckt
op eng aner Säit.
Am Eescht:
Wie leeft scho gär
enger Märel no,
wann hien de Bauch
voll Chapi huet!

Fortschrëtt

E Béischt kann nët léien.
Dofir
sëtzen d'Afe jo och
nach ëmmer
op de Beem!

Den Hemechtshirsch

Du gesäis e scho vu wäit,
wann e géint den Owend
op der Jénkt steet:
E Siechzéngeenner
am beschten Alter,
mat Staangen
esou déck ewéi Kanneräerm.
Tertëscht
gloust awer kee Kräiz
wéi demools
bäi Sënt Hauptert séngem,
ma de roude Léiw
huckt do
op den hënneschten Héissen
an hieft d'Patten
as wann e géif
d'Jhummdeckele schloen.
Lo streckt
den Alen aus dem Bësch
de laangechen Hals,
an déif
aus der Broscht
voll däischer Nuecht
uergelt et
iwwer Bierg an Dall:
»Lëtzebuerg de Lëtzebuerger!«
Da béckt hien erëm
séng siechzéngezenkte Stir
a maufelt weider.
Wann de Mound
héich iwwert
de schmocken Dänne steet,
dann as et esou wäit:
den Alen huet
all jonke Schotz,
all jonk Patt,
all zaart Spëtzt
a sénger décker Panz.

Ry Boissaux

De Fräsch am Wäiwaasseschkessel

Fir ons franséischsproocheg Noperen, as eng « grenouille de bénitier », dat, wat mir e Bietsbrudder oder Quiseler, eng Bietschwester oder Quisel, nennen. Wouhir dee gelungene franséischen Ausdrock kënnt, dat weess ech nët. Mä ech kennen eng al Geschicht aus dem franséische Sakristei-Folklor, déi sech ëm e Fräsch an engem Wäiwaasseschkessel dréit, a vläicht eppes mam Entstoe vun där Bezechnong ze dun huet. De Wäiwaasseschkessel mam Fräsch dran, kann een an der aler Basilika Saint-Paul zu Narbonne, am Midi vu Frankräich, gesinn. Do gehéiert en zu enger wäisser Marbersail hannen an der Kiirch. Fräsch a Kessel sin och aus wäissem Marber, an et gin ëmmer nach vill Touristen e kucken, well et, dem Folklor no, e verstengerte Fräsch as, deen zënter e puer Joërhonnerten do am geseente Waasser kampéiert.

Fréier, viru wéivill Joërhonnerten ?, do war en e liewege Fräsch aus engem Dëmpel no bei der Basilika. Den Dëmpel war voll där Quakerten, déi, deemno d'Joëreszäit an deemno d'Stonnen, sech dru goufen, fir e méiglechst dichtege Concert fäerdeg ze bréngen. Ee vun dene Fräschen hat eng besonnesch schéi Stëmm, an en huet nëmmen drop gelauert, se dem Herrgott zu léif an der Basilika schalen ze loosser.

Eng Kéier sonndes dun, wéi den Äerzbëschof d'Mass zëlëbréiert, schmoggelt d'Déierchen sech an d'Kiirch eran, turnt e puer Träpplécken erop bis un de Fouss vum Haaptaltor, an installéiert sech do. Esoubal de Gloria usetzt, mëscht de kleng musikalesche Fräsch séng Stëmm ënnert déi vum Kiirchekouer.

Dem Déierche séng Stëmm wor esou schéin, dass d'Leit all rondëm roueg si gin, fir him eleng d'Éier vum Gesank ze loosser.

Den Äerzbëschof war natiirlech ganz intrigéiert. Wou koum déi nei Stëmm hir ? Hie gong kucken a gesouch de kleng Fräsch um Fouss vum Altor sängen, d'Mailche weiden-

affen opgerass, zu béide Säiten dervun hun d'Stëmblosen am Käerzeschäin gëlle gelicht, an driwwer d'Guckelcher geféinkelt wéi ugefaang Kuelen...

Den Äerzbëschof huet, wéi dat an där Zäit hefeg war, dat alles als Däiwelswierk ugesinn, an direkt deemno reagéiert.

Mat séngem schwéiere Bëschofs-Staf, erschléit hien d'Déierche matzen am Lidd, matzen am Gloria, dem feierlechen Hymnus, dee Gott lueft an de Mënschen all, déi de gudde Wëll derzou hun, de Fridd op dëser Welt, wënscht.

An den Himmel gesouch et als eng Schmot un, eng onscheinbar Kreatur, déi eppes Grousses fäerdeg bréngt, als vum Däiwel gedangt unzegesinn, an ze mengen, se misst op der Plaz onschiedlech gemat gin.

Duefir huet och den Himmel gläich reagéiert...

E jonge Geeschtleche war direkt bei Hand, fir den erschloëne Fräsch ewechzeschaffen. Hie wollt en aus der Kiirch erausgeheien, mä beim Wäiwaasseschkessel ënne bei der Paart, bedenkt en sech anescht, e bleift stoen, a pucht de Fräsch an d'Wäiwaasser. Wollt hien doduerch den Däiwel ausdriewen, deen och sénger Menong no, am Fräsch séiz ?

Mä do as e Wonner geschitt. E schéint Wonner. E gellegt Wonner !

Dem aarme Fräsch säi gréngen, samette Leif as am geseente Waasser zu haardem, wäisse Marber gin.

Esou war et. Wéi de Koschter nach virum Segen, den doudege Fräsch aus dem Kessel krope wollt, do war d'Déierchen zu Steen, zu wäissem Marber wéi de ganze Kessel gin, a vun deem nët méi lasszekréien, festgehal, wéi mat him verwuess...

Hei misst d'Geschicht eegentlech ophalen. Si huet jo bewisen, dass den Himmel enger

aarmséileger Kreatur hir Herrgottsléift erkannt huet, si éiert, dem Déier säin onverdingten Doud bedauert, an him eng Hemecht gët am geweite Raum.

Mä d'Geschicht as nët fäerdeg. Si krut en Nospill, en onheemlecht Nospill. Laang derno. Laang no der Verstengerong vum Fräsch am Wäiwaasser, huet e jonge Steemetzer vun Nanzeg, säi Gesellentour duerch d'Land gemat. Iër e vun doheem fortgong, hat säi Papp em an d'Häerz geluegt, dee beriimte Wäiwaasserfräsch zu Narbonne kucken ze gon, en ze bewonneren, d'Fangeren an d'Wäiwaasser ze zappen, d'Kräiz ze maachen an e Vateronser ze bieden.

De Borscht huet dat alles awer nët gemat. Hie gong iwwerhaupt nët an d'Narbonner Basilika. A wéi en erëm heem kouw, do huet säi Papp sech geiergert an huet de Fiss forcéiert, erëm hannescht op Narbonne ze gon, an dat Versaumtent nozehuelen.

Mat Widdermutter huet de Borscht sech nees op dee laange Wee gemat. „An dat alles nëmme wéint engem eefällege Fräsch“, wéi en duecht.

An der Basilika zu Narbonne huet hie gewaart bis se an der Zounuecht ganz eidel war, an sech dun un de Wäiwaasseschkessel erugemat. Aus séngem Bëndel, deen en un engem Bengel iwwert der Schëller hänken hat, zitt en en eisenen Hummer eraus, biicht en Ament op de Fräsch, an heet fest mam Hummer op en duer.

De Fräsch huet widderstan. Nëmmen en Eck vun enger Patt gong a Stécker.

Dem Iddi vun der Legend no, war dem Gesell séng Dot, en Zakrileeg. En hat eppes zerstéiert, wat duerch e Wonner entstan war, an der Kiirch gehéiert huet.

Wat drop geschitt as, huet et bewisen. Der So no...

Esoubal de Fräsch beschiedegt war, huet d'Wäiwaasser am Kessel sech wéi bei en-

gem liewegen, verwonnte Kierper, bluttrout gefierft. En terrible Kaméidi huet wéi Donnerschléi d'Kiirch duerchzun. Am Turem fongen d'Klacke vum selwen un ze lauden. De groussen Äerzengel uewen um Haaptaltor huet d'Flillécken ausgebreet an a séng Posaun geblosen wéi wann der Jéngster Dag do wär.

Beim Wäiwaasseschkessel foul den Hummerschléier zesumme wéi vum Blëtz geschloen. Ouni, dass en erëm zou sech kouw, gouf hien op enger Brëtsch an d'Spidol bruecht.

Zwee Joër derno as e gestuerwen. »Op den Dag genee, an ouni nach zou sech ze kommen«, behaupt d'Legend.

Esouwäit d'onheemlecht Nospill, dat eng Zäit erëmpigelt, an där ugeholl gouf, vum Himmel aus sténg d'Doudesstrof op jidder Zakrileeg, e Mënsch war séier verdaamt, a säi Liewen huerteg ausgeläscht.

Setz e Fräsch op e gëldene Stull,
hie spréngt erëm hannescht
a säi Pull

Loosse mer nach een huelen...!

1. 't gët op der Welt vill Roserei
 Wéint Politik a Krich.
 A gëf gutt uecht op d'Polizei,
 Gees du nët riicht um Strich.
 An hues d'eng Schwéiermamm, déi
 [gréngt,
 Verlëier nët de Mutt,
 't gët nach eng Wirtschaft, wou ee séngt:
 Onse Béier, deen as gutt.

 Looss mer nach een huelen,
 Looss mer nach een huelen,
 Ammeli, zerwéier eis nach een am Steen.
 Wa mer kee méi huelen (wa mer nach een
 [huelen)
 Wa mer kee méi huelen,
 Fale mir geschwënn hei vun de Been.
2. Am Waasser, do as d'Cholera,
 Den Typhus an och d'Pescht.
 Dréink Béier, seet dem Wiirt séng Fra,
 Dat as fir dech dat Bescht.
 Si zaapt dër d'Humpe mat vill Léift.
 Du bleifs gesond a grued.
 De Béier mécht, dass ee gutt schléift,
 Prost Strass, lo kënnt e Schluet.
3. Dee gudden Dokter Alesch sot:
 Géi ni an eng Apdikt.
 Dréink Béier, wann den Duuscht dech
 [plot,
 A wann 't dech enzwousch pickt.
 Den Honger, deen as béis, mäi Jong,
 Hues du mol nët eng Kuuscht.
 Méi uereg fir déng dréche Long,
 Dat as dee béisen Duuscht.
4. Hues du eng fatzeg an der Këscht,
 Dann as et dër nët baang,
 Wann dann e Sputnik dech erwëscht,
 Da liefs de nët méi laang.
 A bas de rosen oder midd,
 Da friess nët gläich dain Hutt.
 De Béier, deen as fir d'Gemitt,
 Eise Béier, deen as gutt.
5. Wann d'Uelzecht voller Béier wier,
 't géif kee méi schaffe gon.
 Mer géiwen an deem Béiermier
 Am Schwammen ënnergon.
 Mir komme bei de Péitrus dann,
 Ganz wackleg op de Been,
 Da seet hien: Kanner, kommt eran,
 Lo huele mir nach een.

DACCAS.

D'Fraleit, d'Kaartespill an d'Drëppchen
 bréngen de Bauer ëm säi leschte Këppchen

Kauzeg Mënschen

an der wäertësser Wot an am Kiddel virgestallt vum Jean HAAN

II.

DE PASCHTOUER NICKERS

An der gudder aler Zäit, wéi d'Geschécker nach nët esou riicht gelaf si wéi haut a wéi d'Paschteier wäertes och Schibbe gedron hun a mat op d'Juegd gongen, gouf et an de Reie vum Lëtzebuerger Klerus munnech ege-wëlleg Gestalt, déi et verdéngt, dass se wéint hirer »urwüchsiger« Liewensart e klengwéi-neg dem Vergiessen entzuege gët.

Esou eng markant Perséinlechkeet war och de Jean Nicolas Nickers, ee Riichter an, a mam Beile gehaen ewéi eng Gaardendiir. Hie war zou Osperen op d'Welt komm am Hartmont 1805 a krut am Alter vun 30 Jo-ër zou Namur séng Wei. No de Kaplouns-plazen zou Bruch an zou Biirden, kouw deen temperamentvollen Här 1842 als Paschtouer op Gilsdref an dono 1851 op Ell, pensionnéiert huet e vun 1880 bis zou sengem Doud am Joër 1884 zou Ospere gelieft.

De Paschtouer Nickers war zäitliewes e leidenschaftleche Jeër, a vun him gët haut nach hin and wider gären a gesellegem Krees — wo vu fréieren Zäite Rieds geet — dës oder déi spaasseg Juegdgeschichte opgedëscht.

Eemol hat den Här an der Schounzäit tëscht Dag an Nuecht beim Bësch en Hues geschoss. Kaum, dass hien de Lampes mt den Oueren hat, spréngt och schon de Jhandaarm Daler hannert engem Trausch eraus a kreith him een op. D'Affär kouw virun de Riichter, mat deem den Ugeklote munch Parti Mënsch gedresch hat. Wéi deen du dem Delinquent guttmiddeg zougeriet an dobäi gemengt huet: „Ja, Här Paschtouer, wéi konnt Dër Iech nëmmen esou vergiessen: zou verbuedener Zäit an och nach no Sonnenënnergank ...“, gouf mäi guttsten Här an éierlecher »Entrëstong« zur Äntwert: „Här Riichter, ech hat mäi Fisek an Hänn, ech hun den Hues misse schéissen, ech hätt e geschoss a wann de Jhandaarm selwer drop geridde komm wär!“ An dobäi huet en sech zum

Jhandaarm Daler gedréint, a séng Aen hu gefénkelt a séng Stëmm gedimmerwiedert. „An du!“ sot en, „du bas en Daler, du bleifs en Daler an du gëss och ni méi wéi en Daler.“

Well de Paschtouer Nickers als fervente Jeër bekannt war, as et ze begräifen, dass säin Dechen, den Här Graas vun Dikrech, emol bei hie fir en Hieschen uklappe kouw. Den Här Nickers war nun awer deer een, dee séng Huese selwer giess an denen anere léiwer déi geschenkt huet, déi ëm derduerch gongen. Wéi en e gudden Dag rëm Malchance beim Schéissen hat, an den Hues reseg duerch d'Bascht gong, huet en déi Saach weider nët tragesch geholl a geloossen dem Déierchen nogeruff: „... da laf dem Dechen an d'Dëppen!“

Domat war de Fall fir hien erledegt...

Hei begéint en eng Zäitchen drop dem Dechen, deen him gläich och virhält, dass hie bis elo ëmmer nach keen Hues kritt hätt. „As en dann nët komm?“ huet du ganz verwonnert den Här Nickers gedon, „dann as et wiirklech méng Schold nët, ech hat Iech en direkt an d'Dëppe geschéckt!“

En etlech Deg méi spéit huet den Här Nickers bei engem Spadséiergank duerch de Bësch am Kofferdrot en Hues fond, deem en hongrege Kueb de Kapp schon eppes klengs zerpickt hat. „En as ëmmer nach gutt fir den Dechen“, sot den Här, zitt en aus dem Strack an hält e mat heem. Do schneit en dem Lampes de Kapp rof, verpaakt e gutt a schéckt e Bouf dermat bei den Här Graas op Dikrech... „Här Nickers“, sot spéider den Dechen, „Dir hat mer jo do en Hues geschéckt ouni Kapp!“

„Här Dechen“, äntwert schalléckseg de Paschtouer Nickers, „dat wuel! Awer besser een Hieschen ouni Kapp wéi keen Hiesche mat engem Kapp!“

D'Kächen hat dem Här Nickers nammel en Hues preparéiert. Den Ziwwi war, wéi ee

seet, Nummer eent, an den Här an d'Kächen haten d'Schossel zimlech propper gebotzt. Hei gesäit jo den Här den Deche mam Reesbengel op den Haff zoukommen. „Du Léiweschter!“ sot d'Kächen, „elo hu mer den Ziwwi esou wäit giess an 't as nēme méi Zooss do!“ — „Da gēf em alt déi!“ mengt de Paschtouer, „du kanns jo eppes Miel derbäi dun!“

An esou gouf et gemaach.

Den Dechen huet de Rescht eragefeiert wéi deemools d'Israeliten an der Wüst de Manna.

„A wéi huet en Iech da geschmaacht?“ frot den Här Nickers, wéi den Dechen esou wäit mat de Schanken a mat der Zooss fäerdeg war. „Oh!“, sot deen, „de Käerel war gout, ma ech hu fond, e war e bëssche gouereg!“ T huet dee quoten Här munnechmol séng léif Méi kascht, fir séng Par um gudde Wee ze behalen. Beim Priedigen huet en dofir och mol dann and wann séng Saach fräi a frank op lëtzebuergesch gesot. Eng Kéier sonndes war et em besonnesch eescht gemengt an am Äifer fir d'gutt Saach huet e geruff: „Dir méng haartstréheg Parkanner, Dir maacht mer den Damp waarm, awer ech muss Iech an den Himmel bréngen, a soll Iech der Däiwele huelen!“

Zënter enger Zäit hat den Här Nickers säi Koschter, där klenger Heemlecher een, um Napp, an en huet ower och keng Geleënheet eriwuer goë looss, fir deem eng Kleng virzeknaen.

E gudden Dag erklärt en de Kanner an der Léier de Begrëff vun der Doudsënn.

„Eng Doudsënn“, sot en, „as eppes Ellenens, eppes schrecklech Ellenens: Kuckt, Kanner, onsem Koschter säin Hiem as sécher eppes Gräissleches, mä eng Doudsënn as nach dausendmol méi gräisslech.“ An dobäi huet den Här de Kanner dem Koschter säin Hiem gewisen: Et war ausganks dër Woch an nach derbäi — an der Vizzäit...

A sénger Amtszäit zou Ell war de Paschtouer Nickers um Colpecher Schlass als Gaascht gär gesinn. Hie war e Frënd vum Schlasshär, dem Baron Edouard de Marches die mat 48 Joër déi bildschéin 22järeg Cécile Papier aus Clause bestuet huet. De Baron hat dat jongt Meedchen op engem Wueltätegketsconcert zu Lëtzebuerg, wou et selwer Lidder virgedroen huet, kenne geléiert a sech zou botzop an et verléift. Well d'Famill sech engem Bestietnës téscht denen zwee widdersetze wollt, huet se de Baron fir mënnerejäreg erkläre gelooss an him Mompere gesat, déi sech mat Hänn a mat Féiss géint de Mariage gewiert hun. De Paschtouer Nickers awer huet de Baron an d'Cécile Papier heemlech an der Nuecht

De Paschtouer Nickers am Gespréich mam Baron de Marches (en Détail aus der Wandmolerei vum Munkacsy am Colpécher Schlass).

matenee bestuet, nodeem en och de Buergermeeschter vun Ell derzou iwerriet hat, den Zivilmariage — ouni irgendeng öffentlech Ukënnigong — virzehuelen.

Fir dësen dueble Streech gouf de Paschtouer da vum Generalvikariat zur Strof eng Zäit laang an e belscht Klouschter gestach.

Den Här Nickers war nun awer eng Natur, déi sech nët sou liicht an d'Schablouneliewe vun engem Klouschter aspane gelooss huet, an 't gong nët greilech laang zou, du war hien déi grouss Suerg vum ganzen Haus gin.

D'Stof fir den Här Nickers war mëttlerweil eng Strof fir d'Klouschter gin, an de Prior soll an engem Schreiwes un de Generalvikar vu Lëtzebuerg kuurz a bënnig geschriwwen hun: „Huel dach ëm Gottesbideswëllen déi Strof vun eis !”

Säi Liewe laang war de Paschtouer Nickers um Colpecher Schlass bei all Festlechkeet zou Gaascht. Hien huet bal wéi zum Haus gehéiert a sech do mat berimmte Perséinlechketen — ënner aneren och mam groussen ungaresche Moler Munkacsy, dem zwete Mann vum Cecile Papier, getraff. Och an deem Krees as hien ëmmer deen ale Riichtëraus bliwwen, a wéi mol bei engem Banquet déi schéi mocklech Hausmeeschtesch an engem iwwerweit gewoten Décolleté zur Dir rakoum, sot en, schnokeg entsat, mat engem Toun, deen en an e näischnotzegt Schmunzelen agewéckelt hat: „Cecile, Cecile: Schumm Dech ! Du kënns jo den Owend hannevir eran !”

Déi typesch Gestalt vun dem Paschtouer Nickers gouf eis a verschiddene Biller vum Michaely Munkacsy iwwerbruecht. Bekannt as virun allem dat eent vun de Wandbiller, déi den ungaresche Moler 1873 am Colpecher Schlass op d'Tuffzillemauer vum Raachsalon gemoolt huet an dat de Paschtouer am Gespréich mam Baron de Marches duerstellt. Déi zwéi Frënn hu sech an där Allee vum Schlassgaart begéint an hiirt Ge-

spréich dréint sech wuel — wéi dat bei zwéi Juegdfrënn ze verstoen as — ëm d'Juegd. Dem Munkacsy séng Wandbiller waren 1914 bei der Aquartéierung vun däitschen Zaldoten am Colpécher Schlass uerg beschiédegt gin. Bei spéideren Ëmbauarbeiten sin se da leider verschwonnen. Glécklecherweis konnt d'Mëttelstéck aus deem enge Bild mat dene bäino a Liewensgréisst opgemoelte Gestalten aus der Mauer erausgebrach a mat enger massiver Eecherumm agefaasst gin. Dat monumentaalt Bild krut da séng Éireplaaz an engem Privathaus vun der Stad Lëtzebuerg.

Jiddereen as e Geck
op séng Manéier
(a säi Sak)!

Wien et bässt...

't gesäit een et all Dag méi: 't konnt nët
aus *all* Af e Mënsch gi sin.

Och e *schéint* Méedchen huet nët gär, wann
een zu em seet: Du bas mer e Schéint!

Winni léiert een dat eintlech? — Och *ouni*
Auspuff gët e Wëlmotor keen Zwielefhon-
nerter.

Wie wees haut schon, wat an enger
Wuerscht as? — De Metzler! A... *vläicht*
eiser Härgott.

De Pätter brauch elo *keen* haart Brout méi
z'iessen; en huet keng Zänn méi.

Strof muss sin! — Wien *Télé-Lëtzebuerg*
kuckt, soll och Reklamme kucken.

... Dir kënnt och engem *Minister* d'Zong
erausrecken, e vernennen, em eng Fauscht
man, em de Blouse weisen... oder e ver-
schwannen din: Dréit d'Télé einfach aus!

't gesäit een et kommen: wa mer nët ge-
schwënn erëm e Gielchen op enger Olym-
piad kréien, da seet op *emol erëm* e Politi-
ker — a wann en och soss ni eppes géif son
— an onse Schoule misst méi Sport ge-
maach gin.

Wien *bei elei* kuckt, gesäit séier, datt e bes-
ser huet, do *anerwärts* ze kucken.

Suguer e Minister as e Mënsch wi di aner.
En disposéiert jhust emol iwer eng *Null*
weider. — Och an der Pai!

Muenech génge gär hire Ministesch *Porte-
feuille* hirgin, wa se de Ministesch *Portmon-
ni* behale kënnten.

't schwätzt sech awer elo su lues erëm: E
Friemaarbechter huet säi Messer och *vläicht*
nëmme fir Brout ze schneiden.

Wann s De wëlls e *gudde Knuet* man, muss
De schon di aner Hand och aus der Täsch
huelen.

Wie *gutt mat den Ielebéi* schafft, kann
d'Hänn geschwënn an de Schouss an
d'Schong op den Dësch leën.

E *gudden Hunn* gët nët fett; oder e stierft
als Poulet.

Elo wësse mer et bal: de »klengen Enner-
scheidung« verschwënnt nët duerch d'Längst
vun der Box.

Loosse mer viru Kuch iessen, an d'Brout
fir *muer* versuergen!

E fräie Mënsch seet, wat en denkt; en denkt,
wat e wëllt... an *dofir* ësst en och, wat en
huet.

D'Rieden as Sëlwer; d'Trieden as Gold.

Jhust d'Wouerécht gesäit *ëmmer nach kee*
gär plakeg.

H. KLEES:

Wéi mer ons esou (ver)nennen

Spaasseg oder spëttesch Nimm fir Haiser oder Persounen gët et eng Hällewull. D'Kueleliss, d'Schokelas Elis, de Rabbeler, de Wibbeler, den Dänzer, de Binni, den Ditz, de Gulles, de Mupp, den Hittibu, de Lämpi, de Ligemisch, de Knupejheek, de Bloën, de Méckenhein, de klenge Buergermeeschter, d'Schaddergäns... sin, oder waren, bekannt Perséinlechketen aus der Alstad an aus de Faubouren.

Och fir d'Leit aus onse Stied an Dierfer gët et e sëllegen Nimm, nieft dene méi offiziellen. Di lescht gréisser Sammlong vum dëser Zort Nimm gouwe vum Nik. Pletschette (»Eis Sprooch« 1961) a vum Jhoss Hess (»Uuchtkalenner« 1962) publizéiert.

Duerch eng Ëmfro, aus de Joren 1974/75, hu mer nach wäit iwwer honnert aner Nimm zesummekritt.

Éier mer ons elo di eenzel Nimm méi genee ukucken, a sichen erauszefannen, wat se ons haut alles iwwer d'Leit an hiirt Liewe vu fréier ziele kënnen, brénge mer dës Kéier jhust eng Opstellong vum allen Nimm a Spréch, — fir oder iwwer Lëtzebuurger Uertschaften, — di mer bis elo kennen. Di nächste Kéier kommen d'Nopeschlänner an ons Grenzuertschaften drun.

Sou heeschen d'Leit vun:

Aassel: Téck (cf. Haassel, Réimech)

Äischen: — Wat as dat A. en aremt Duerf, sot de Mann, elo wollt ech en Zwanzefrangschäin an enger Wiirtschaft wieselen, — mongs de, ech hätt ä gehat?

Bärbuerg: Bouneschësser, Jhangflëppen

Bech: Quiquaken (och d'Leit aus aner Uertschafte gin nach esou genannt)

Bech-Maacher: Hafftéck, Riewekäpp

Befort: Kiischteknapperten

Beggen: Moustrëppler, Wiichtelcher

Bënzelt: — Da geet Holler iwwer B. (di lescht gin di éischt, bonz ënne, bonz uewen)

Bëschrued: Bierlächer, Bierpléckerten, B. Wääss (cf. Boxer)

Bëttel: Spëttler

Betzder: Quiquaken

Beyren: Schënner

Biekerech: Kierfmécher, Weidestrëpperten

Bieles: Fiiss (cf. Biirmeréng)

Bigelbaach: — zu B. a Rëmpesch hirer Tak as d'Mëtt vun der Welt

Biirmeréng: Fiiss (cf. Bieles), Lëmmelen.

— wie wëllt Lëmmele praffen, muss d'Gammen no B. siche gon (gëlt fir méi Uertschaften)

Biissen: Klautercher

Biwer: — Wecker Rousendall, Biwer Schwäistall

Biwwesch: Fräschen

Bouneweg: Bounesäächer, Eisebunner
— B. Houfert. Lo kënnt den »Etoile Bleue«, d'Lippmannsprozessioun (di Bouneweger an der Schlussprozessioun)

Boxer: Brakonnéier (cf. Osweiler, Mënjheker)

— d'Boxer Sonn (fir de Mound), B. Wääss (cf. Bëschrued)

Branebuerg: Ëllemen (Salamander)

Brattert: — Elo hun ech d'B. Gemeng: di 4 Baueren (beim Skatspill).

— Di Br. am Lach, der Däiwel erstach, eng Bidde voll Brach a nach nët genuch fir de Kiirmeskuch (mat Varianten och vun aneren Uertschaften gesot)

Bruch: Kueben

Bruechtebaach: — Brotemich, hoss de mich, da kräss de mich

Buddeler: Schnuddeler

Bus: Gäässen, Kéi

Butschebuerg: Kéiskäpp

Déifferdang: Brandstëfter (cf. Neiduerf), Zeien

— Déi D. am Lach . . . (cf. Brattert; hei awer statt »Brach« »Blutt«)

— Déifferdang, rieng dedang !

Uewerkuer, Pauvre-cour !

Nidderkuer, Miseri-cour !

Déilgen: — D. gët ericht gout, wann än um Hondsbeerg ka Fësch finken.

Diddeléng: Minettsdäpp.

— D. gët zougetippt (son déi Butschebuenger)

Dikrech: Ieselen

— Zu D. gin d'Ieselen op den Härebiërg, an zu Iechternach gin d'Hären op den Ieselsbiërg (Deel vum Trooskneepchen)

Donkels: Kauderwelscher

Duelem: Daudiën (cf. Koplescht), Dätscher-ten, Heescheleit, Huppen, Lompekréimer

Dummeldéng: Bengelschësser

Dummeldéng an Eech, déi leien an engem Streech; Weimeschkiirch no derbäi; dat sin deer Schelmendierfer dräi.

Eech: Vulleschësser

Éiléng: Schaddeler

Éinen: Hären, Zännstëppler

Éisléck: Éislécker Louklëppelen (cf. Ueschdref)

Elwéng: Bräisäck

Eschduerf: Gaaljestréck, Ginstemänner, Klackendéif

Esch-Sauer: Gaaljestréck, Biddesecher (cf. Fiels), Klackendéif

Esch-Uelzech: Fräschen, Kueben (cf. Biwesch, Bruch)

— Di Escher Fräschen, mat dene laangen

Täschen, mat dene verbrannte Suelen, der Däiweel soll se huelen.

— Mäi léiwe Jong, soen di Escher, da muss de schon zu Monnerech (Schëffleng) sin, soss gët et Féiss hannebäi.

— Wien duerch E. kënnt ouni Kläpp, duerch Schëffleng ouni Dreck, duerch Monnerech ouni Spott, deen as ugesi bei Gott (och fir aner Uertschaften).

Ettelbréck: Gecken, Kierfmécher (nach vill aner Uertschaften), Kuerbeleschësser, Päerdsdéif (cf. Rippweiler).

Felen: — 't mengt een du wäers zu F. op d'Welt komm (fir een dee séng Aarbecht gewéinlech schlecht mécht).

Féng: Mousbéck

Fënnéng: — engem Fënnénger Féischt man (een zimlech graff upaken)

Fiels: an der Bidden, Biddesecher (cf. Esch-Sauer), Biddestëpp, Bidderten.

Folscht: — si kéint do, wéi di Al vu Foulscht

Furen: — F. as nët wäit vu Lachen

Gaasperech: (Gaasperech), Gaasperecher Helleg.

Giewel: Béck

Gilsdref: Kueben (cf. Bruch, Esch-Uelzech, Mënjhecker)

Gouschténg: Bënner, Bounefizen, Houfert-hënner

Gräisch: — elo geet et wéi zu G. an der Kiirch, do huet eng al Fra de Credo gesongen

— . . . do as eng al Fra affere gaangen, an se hat de Mann op dem Réck.

— . . . do huet eng al Fra hannen an der Kiirch virgesongen.

Grieweldéng: Biedelleit

— mat der G. Gewalt rappt (hieft) een eng Geess hannenerëm.

Gréiwels: Brasilien, Neibrasilien, Gréiwels-Brasilien

Gréiwemaacher: Maacher Giichen, Gicher-
ten, Schësser, Pioën

Gronn: Prisongsdäpp, Prisongsschësser

Haassel: Téck (cf. Aassel, Réimech, Siren),
Béck (cf. Giewel)

Habscht: Gäassen, Quiquaken, Honn, Ga-
rien

Hamm: Guckucken, Mëschtbaueren

Heeschdref: Gipserten

Heeschpelt: — hei säin di Heeschpelter
Nuthëllefer oam Een (hei as all Méi ëm-
soss)

Heiscent: Gromperekinnek

Hengescht: — den Héin klappt réin Stéin
fir déi Héineschter Geméin.

Hëpperdang: Wafelsfrëisser

Hesper: Kriibsendéif

Hieber: Käilkäpp

Hielem: Kierfmécher, Weidestripperten

Holler: = Bënzelt

Hollerech: Siweschlëifer, Tubaaksdäpp

Iechternach: Bozen, Tränteler
— di I. kommen no

Iermsdref: Quiquaken
— Di I. Quiquaken mat de laangen
Aaschbaken, mat de verbrannte Suelen,
der Däiwel soll se huelen (dëse Sproch
gët fir vill Uertschafte gebraucht).

Ierpeldéng (Réimech): Kéi

Ischpelt: Biesemsbënner
— Wann d'Ribbe gutt geroode sin, dann
heescht I. Tarchamps.

Izeg: Izeg Kleinasien, Belgraden

Käerch: Suebelmouken (cf. Keespelt)

Käl: Baueren, Klatzkäpp

Kanech: Beschësser, Schmësser, Schnësser,
Ieselen (cf. Dikrech).

— di K. Ieselen mat de laangen Oueren
brauche keng Grëff un der Doudelued; 't

gët e Lach an d'Lued gemaach, do stin
d'Oueren dann eraus, a kënnen als Grëf-
fer gebraucht gin.

Kap: — O wat sin dat Lais op der Kap

Kauneref: Räpper

Kautebaach: — de K. Stolz an de (Schlën-
ner-) Maneschter Gesank, en as wuel
schéin, ma en dauert nët lank.

Keespelt: Suebelmouken (cf. Käerch)

Kéiber: Kéi (cf. Ierpeldéng)

Kënzeg: Fräschefänkerten

Kielen: Päerdsdéif, Päerdshändler, Wand-
(mécher) (cf. Péiténg, Stengefort)

Kiirchbiereg: Piffdeckelen

Klausen: Bluttpänz, Munzen, Munzefresser
Wäschfraën, Klausener Houfert.

Klengbetten: — elo geet et no K. (wann
d'Kanner an d'Bett mussen)

»Kok«: un der franséischer Grenz fir Lou-
trénger gesot, z.B. d'Nonkeiler, Nonkei-
ler Koken, d'Wolmerénger K.

Koler: — riicht ewéi d'Kolerbaach (fir ep-
pes dat kromm as)

Konsdref: Drummerten

Konter: — Än deen duerch Mutfert kënt
ouni nogeaft, duerch Konter ouni Spott,
dat as e gléckleche Mann

Koplescht: Daudiën (cf. Duelem)
— ech wëllt, du wäars op der K. Heed
(wou de Pfeffer wiisst)

Laascent: Quiquaken (mat hire laangen
Aaschbaken . . .)

Lampech: Fliichteschësser

Lampertsbiereg: Somentrëppler, Muurte-
schwänz (cf. Millebaach)

Lasauvage: Les sauvages, déi Wëll

Leideléng: — hei elei leit Leideléng
— di L. am Bësch

Léifreg: — du Léifreger Gott (di Noutemer
hu keen) (och fir Léiwéng gesot)

Lelleg: Lensefrässer, Lenseschässer

Lennéng: Beschässer, Dawer, Quiquaken

Léntgen: Häfréisser

— Ween iwwer de Rouscht kënnt ouni
Wand, an duerch Miersch mat Verstand,
duerch Léntgen ouni Spott, deen huet
Gnod bei Gott.

Lëtzebuerger: Kéiskäpp

— e gudde L. pisst nët gär eleng.
— wat méchte de L. an deem Fall? en
hält d'Maul

Luerenzweiler: Kierfmécher, Weidestrip-
perten, Pétrolssëffer

Mäertert: déi Mäetëtë, di M. laang Féiss

— déi M. Quiquaken . . .

Märel: — Hues de dee Kleng vu Märel, de
Männche vu M., nët kannst? (als Äntwert
op eng viirwëtzig Fro) A weess de, wéi
deen et gemaacht huet? deen huet sech
sénger Saache bekëmmert.

Mamer: Nitterten, Piloën

Manternach: Stäfiiss

— duerch M. ouni Näid, duerch Wecker
ouni Sträit, duerch Bäerburg ouni ge-
schlon, dee ka vun dräi Wonner son.

Méidéng: Lompekreimer

Méischtref: Wëllef

Ménjhecker: Kueben (cf. Gilsdref), Stäfiiss

— M. Sonn (fir de Mound; cf. Boxer)

Mënsbech: Lämtrëppeler (cf. Nospelt)

Miechtem: Schliken

— zu Miichtem kriichen d'Schliken iwwer
de Wii.

Miedernach: Birepänz, Miedernacher Jidd-
chen, Quiquaken, Téck

— zu M. am Kazelach, do huet der Dei-
wel séng Mudder erstach.

Millebaach: Wuurzelschwänz

»Minettsdäpp«: fir Mineuren oder och fir
d'Leit aus der Minettsgéigend gesot.
(cf. Diddeléng)

Mompech: Freeschen

Mondorf (Munnerëf): Badschässer

Monnerech: Bounebaueren, -schässer,
-säck

— die Monnerecher Schwäin hu keng
Hamen

Näerden: — zu N. looss se gewäerden

Näertréng: déi mat den dueble Geester

Neiduerf: Brandstëfter

Néngsen: — wann déi Néngser de Pfeffer
gedeelt hun, da kënnt dat gutt Wieder
(no der Duerfkiirmes, Enn Abrël)

»Nidderkluddescht«: zu Déngenskiirchen,
éierewou

Nidderkuer: (cf. Déifferdang)

Noojhem: — N. as fond gin, wéi dër vu
Réiden an de Bësch Laf schäre gaang sin.

Nidderkuer: Märr Nidderkuererr (cf. Déif-
ferdang)

Noumeren: Kuelebrenner

Nospelt: Lämmännercher, -trëppeler (cf.
Mënsbech), Péckvillercher, Zillebäcker

Ohn: Draachen

Ospen: Luusserten

Osweiler: Brakonnéier, Plattféisser, Qui-
quaken

Pärel: Läkëpperten (och fir Simmer, Aas-
selbur, Maarteléng)

Pafendall: den Dall, den Dällchen, Pays
(d'amour), Pafendaller Gecken, Säck-
dréier, Liewerstëpp

— P. Gecken, se sëtzen an den Hecken,
se sëtzen an de Kuelen, der Deiwel kënnt
(kann) se huelen

— am P. sin och fei Leit.

Péiténg: Wandbeidelen, -jhangen, Péiténger
Wand, Pet d'ange

— ween duerch P. koum ouni Beschass,
duerch Déifferdang ouni Spott, duerch
Esch ouni Schléi, dee ka sech glécklech
schätzen.

Pisséng: — deelen ewéi d'P. mat de Kueben
Rammeldang: Bierlächer, -tuten

Recken (Miersch): — wie wëllt Lëmmele
praffe... (cf. Biirmeréng)

Recken (op der Mess): Neimäerder

Réiden-Atert: Wandbeidelen (cf. Péiténg),
Waund

Réimech: Gäassebeschléier, Korrefmécher,
Spottvigel, Téck

— R. deer gët et wéineg

— wat wëlsche hun, den Härgott war vu
Réimech

— wéi der Deiwel d'Schlässer geséit huet,
do gong em bei Réimech de Sak op.

Rëméléng: Fräschefänkerten (cf. Kënzeg),
Käbbi, Okelen, Messerpickerten
(cf. Äischen)

— di Rëmélénger Gukaken mat denen
décken Aaschbaken...

Riedgen: Kréien

Rippweiler: Päerdsdéif

Rolléng: Béck

Rouscht: — wien iwwer der R. kënnt ouni
Wand (cf. Lëntgen)

Schëffléng: — di Schëfflénger Gukaken mat
den décke Baken...

— déi Sch. Elz mat de laangen Häls

— déi Sch. an der Doar, wann se wëlle
muelen hu se kä Koar.

— déi Sch. am Lach hun der Deiwel er-
stach...

— sechs Äppel fir en Dubbel sin d'Schie-
le nët wäert, di Sch. Medercher sin d'Kës-
se nët wäert.

Schëndels: Kueben (cf. Esch-Uelzecht)

Schëtter: Lämtrëppeler (cf. Mënsbech,
Nouspelt)

Schiren: Kéibëddelen, Kéifockerten
— ei, ei, ei soën di Sch. Medercher

Schlënnermanescht: Maneschter Louklëppe-
len

Schous: Guckucken (cf. Hamm)

Schwéidsbéng: Konkelkäpp, Pollëferkäpp

Simmer: Fiiss (cf. Biirmeréng), Leëndecker,
Läekëpperten

Siren: Téck (cf. Réimech)

Soller: — méi geckeg ewéi d'Fott zu Soller

Suessem: — eraus, eraus, déi S. Laus

— déi S. am Lach, si hun der Deiwel er-
stach...

Stad (Lëtzebuerg): Stadpupen, Stadhariën,
Hechtercher, Wand, déi Lëtzebuurger
Stänieselen, Gecken

— sou as dat an der Stad, do kritt een
eng Mëtsch fir e Su an 't as een awer nët
(nach laang nët) sat.

— esou as dat, déi eng gin op Lëtzebuerg,
déi aner an d'Stad

— déi Stater hu keen Kërmes (ruffe keen
op d'Kiirmes)

Stadbriedemes: Iedelleit

Steën: Lëmmelen (cf. Biirmeréng)

Stenem: — déi Stenemer kommen (bei
Héichwaasser)

Stesel: Bierhecken

Stolzbuerg: déi Stolzber Affekoten

Stroossen: Äerhändler, Beidelschnidder,
Päerdshändler

Téiténg: — 't geet hinnen ewéi der T. Mu-
sek, si kommen nët un

Trënténg: den Dall, de Kiischten Dall, den
hellegen Dall

Kiischtekäpp, Rousekranzschësser

— den hellgen Dall, an der Däiwel sëtzt
dran

Ueschdref: Kläpper, Louklëppelen
(cf. Schlënnermanescht), Éisléck

Uespelt: Caresser

— déi Uespelter Bomeranzen, se stranzen iwwer eng doudeg Maus, si hu gemengt et wär e Botterweck, du woar et en ale Kazendreck

— déi U. am Lach hun der Däiwele erstach...

— U. am Lach, der Däiwele hëlt iech dach

Uewerkuer: — déi Uewerkuerer, se setzen an den Hecken... (cf. Pafendall)

Useldéng: Sëffer

Veianen: Gecken, Wäisserten, Wäissquaast
(cf. Ettelbréck)

Viichten: Biesemsbënner (cf. Ischpelt)

Waarken: Baueren

Wäiswampech: — zu W., wou d'Welt mat Brieder zougeneelt as
— mirr Wäämper (cf. Nidderkuer)

Wal: Dillschnidder

Wecker: — W. Rousendall, Biwer Schwäistall

Wegdijen: Weckebinnes
— si wunnen op der Binnilä

Weiler (zum Tur): di mat de brede Mailer
— Weiler zum Tur, Haassel zum Bur, Siren am Lach, Konter am Trach (Var. der Däiwele hëlt se dach).

Weimeschkiirch: Gosshändler, Lompekréimer, Lakerten (cf. Dummeldéng)

Welfréng: Heckejungen

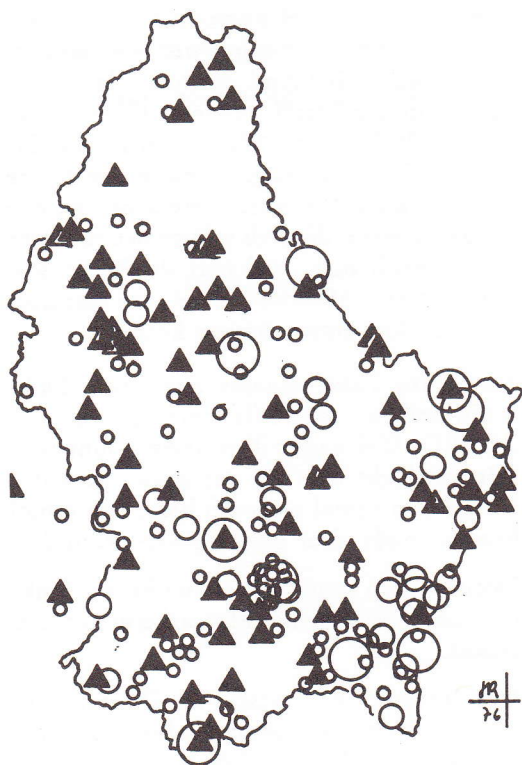
Wellesteen: (Boune-)Kräpp

Wuermeldéng: Daller, Hären (cf. Éinen), Déllpessen, Mären
— déi W. am Lach, hun der Däiwele erstach...

— déi W. op der Hiel, wann se solle baken, hu se kee Miel, wann se solle bäuen,

hu se kee Kessel, wann se sollen iessen, hu se kee Läffel.

Zolwer: Maarkollëfen

▲ e spaassege Sproch

○ een Numm

○ zwéin Nimm

○ dräi, a méi, Nimm

Dir wäert scho gemierkt hun, datt dat elei d'Nimm an d'Spréch och nach nët all sin.

Schreift ons, w.e.g., wat Ärer Ménong no nët stëmmt, wat fir Nimm (Spréch) kenn Der fir (iwwer) d'Leit vun...

wéi nennen se do d'Leit vun hire Nopesch-uertschaften?

Adress:

»Eis Sprooch«, Postkëscht 98, Lëtzebuerg

✠ Péiter Faber

(7. 2. 1900—30. 10. 1975)

De Péiter huet eis fir ëmmer verlooss, dee lëschtege, jonge Mënsch, trotz séngem Alter, dee feine Kärele, dee Mann mat deem léiwe Charakter.

Hie wor nach een aus deer Generatioun, déi sech selwer an déi aner Leit z'amësiere woussten. An dat konnt e wéi selen en aneren. Hien a säi Frënd de Putt, de Poutty Stein. Op der Schaff waren se beieneen, an der Gesellschaft och. Wa mir si zwéin, dat duebelt Gespann, nët gehat hätten, wat wire mer méi arem, an eiser Litteratur, an eise Lidder. Zwéin, déi sech selwer nët ze dacks eescht geholl hun, wéi hätten de Péiter soss séng Artikke »Moltonaso« = dee mat deer laanger Nues ënnerschreiw kënnen.

De Pierre Faber staamt aus enger Dokteschfamiljen, geschafft huet en op der ARBED. Wéi nach villen anere konnt séng Bürosaarbecht him nët dat alles gin, wat e Mënsch, an zemol een ewéi hien, nun eemol brauch, nieft deer dagdeeglecher Kuuscht..

Dofir wor en eemol nët geduucht, vu Jonktem un. Zeien: séng Mataarbecht an der Assoss.

Säin Intresse fir Litteratur an Theater, Musek a Lidder, an esouguer Botanik, wor grouss. Hien hat déi Lëtzebuurger Nimm vun de Planze gesammelt, s' awer nët erausgin. Séng Opstellong as haut an der sproochwëssenschaftlecher Sektioon vum Institut Drand-Ducal. „Ech hat Spaass mat de Planzen“, sot en einfach. Wéi wann dat alles eppes ganz Normales gewiescht wir.

Zënter jonge Jore wor säin Interessen awer wuel méi bei der Litteratur an der Musek. Mir hätten en etlech Lidder mat deer heemlecher Weis nët, déi en op Texter vum Poutty Stein gemaacht huet, wéi: De kleng Pad; Wann onse Kiischtebam rëm bléit; Ech weess, datt et aus as; D'Haupeschiuegd; E Rendez-vous am Radio; d'Festkantat; Gréiwemaacher. (A propos Kantat, hie wor ee vun denen déi d'MANACA = Manu-

facture Nationale des Cantates op d'Bee gehollef huet setzen.) Dës Lidder stin am Buch, dat de P. Faber erausgin huet: Dem Poutty Stein séng bescht Lidder, 1959, zweet Oplag 1975. En anert Lidderbuch huet en 1930, och mam Poutty, erausgin: D'Fëscher an d'Jeër. Lidder fir den Zënt Haupesclub, an deem de Batty Weber sou e schéint Virwuert geschriwwen huet. Iwwerall wou Musek gemaacht a gespilt gouf, sou kann ee bal soen, konnt een de P. Faber begéinen. Sief et, datt e selwer um Piano souz, sief et, datt en dohinner geschéckt gouf, fir driwwer ze schreiw. Séng Kennerschaft vu Musek wor esou, datt d'»Luxemburger Zeitung« hien als Musekkritiker geholl huet. Hien as mam Hansens Sepp ueter d'Land gezun fir d'franséisch Vollekslidd opzewiermen, huet nët bei de Kabareesowender am Casino an der Stad gefeelt, nët bei de Scouten hiren Owender, e wor jo selwer Scout gewiescht.

Vu Musek op Theater as et nët wäit. A mir missten eis wonneren, wann en nët och do eppes ze soe gewousst hätten. Vun him kenne mer eent Theaterstéck, en zweet as nët fäerdeg gin; vun deem leschte sot en: „Ech fanne kee Schluss.“

D'Theaterstéck »Gabrielle«, et as leider nët gedréckt gin, dofir huet de Fern. Hoffmann et och nët a sénger zweebänneger »Mundartdichtung« ernimmt, as elo awer an der Nationalbibliothék, gouf den 8. Januar 1937 vum Grupp Vollekstheater am groussen Theater zu Lëtzebuerg gespilt. Et as e ganz ongewinnécklecht Stéck, eppes Aneshtes, wéi d'Leit d'Stécker bis elo kann hun. Dat gouf an all Kritik extra ernimmt: 't wir eng Aart Legend. Nun, 't as och esou e Genre. „E jonge Mënsch huet sech d'Liewe geholl. Soubal bei Zankt Péitres duerf e mat séngem Schutzengel nach

eng Kéier erëm hannescht op d'Welt. E gët e weltbekannte Boxer, fällt nees deer selwechter Fra, der »femme fatale«, an d'Grëpp, de Schutzengel Gabrielle as verzweiwelt, well en nët hëllef kann, wéi e wëllt. De Péitres léisst den Engel Mënsch gin — e flott a léift Meedchen — dat sech an de Jong verléift. Hanneno muss et awer agesin, datt d'Mënschen eng ganz apaart a gelungen Zort sin, a wéi hatt sech aus Verzweiwelong wëllt ëmbréngen, hëlt de Péitres hatt erëm erop an den Himmel."

(Den UKW huet wëlles dat (gekiirzt) Stéck dët Joër nach duurchzegin.)

Séng Geschichten an Erzielungen, déi en op däitsch geschriwwen huet, sin an den drësseger Joren erauskomm. Si si liicht, flësseg, mat engem Schotz vun Ironie. Wéi d'»Cahiers Luxembourgeois« am Joër 1935 e Concours ausgeschriwwen haten, schéckt en e puer Geschichten an. Mir fanne s' am Jor 1935 a 36 gedréckt. Festliche Flucht (1935, S. 541 — och als Separatdrock); Herrn Teppes Tiere (S. 689); Amazone in Seide (S. 568); Mädchen ohne Schminke (S. 755). Fir »Die Rettung« an »Amazone in Seide« krut en 1933 (Säit 580) e Präis.

Wann hie séng Geschichten op héidäitsch geschriwwen huet, da wor säin Intresse fir d'Lëtzebuergesch dofir awer guer nët kleng. 1964 gouf e Mëmber vun der Dictionärskommissioun. Do wor en de Mann fir d'Statersprooch, fir Planzennimm an e Korrekter, wéi een sech nëmmen ee ka wënschen. Wéi gär e matgeschafft huet! En huet am Spidoolsbett nach séng Aarbecht gemacht. An der sproochwëssenschaftlecher Sektioun wor e Mëmber a Vize-präsident. Him verdanke mer och déi véier Säiten iwwer d'Schreifweis, déi bestëmmt munnechen ewell vill Déngschter gelescht hun. A wéi »Eis Sprooch« nees operstane wor, fanne mer hien an dräi Nummere als Mataarbechter, wou en an engem »Spill mat

Wierder« d'Leit wollt amëséieren an si sech selwer préiwe konnten, wéivill lëtzebuergesch se géife kennen.

Mir hun de Péiter Faber misse goe loossen, dee Wee, dee mer all eng Kéier gin. Awer hie lieft a sénge Geschichten, sénge Lidder . . mir kënnen en esoubal nët vergiessen.

Sénger Familjen eist oprichtegst Bäileed.

H. Rinnen

Erzählungen. (Linden). D.N.B. 1939. 215 S.

Festliche Flucht. Worré-Mertens. 1935. 12 S.

Die große Amour. Schroell. 1932. (Separatdrock Lux. Zeitung).

Ein Haus im Wald. Lux. Zeitung. 1931.

Dem Poutty Stein séng bescht Lidder. 1959. 1975. 143 S.

Lidderbuch: D'Fëscher an d'Jeër. 1930. 50 S.

H. Rinnen

✠ Ernest Ludovicy

(12. 6. 1904 — 23. 11. 1975)

Stënterlech an esou ganz onerwaart hu mer den Här Professor Ernest Ludovicy den 23. November 1975, um Wee fir an d'Mass, beim Pôle-Nord an der Stad, verluer. Fir séng Leit doheem a séng Frënn a Kollege wor et de »Guy«. Mat him as e frëndlechen a gefällege Mënsch, en dichtege Professor, e richtegen an intelligente Schoulmann vun eis ewechgerappt gin, deen nët esou liicht an eisem kulturelle Liewen ze vergiessen as.

Hien huet selwer emol gesot, wéi gär e Schoul gehalen huet, a bis zu sénge leschten Deg huet en an der Ste Sophie ausgehollef. Séng Elëven, sou sot hien ëmmer, hat en nach bal all an der Erënnerong, wann nët, dann a séngem Bichelche stoen, an e wor frou, wann s' am Liewen dichteg Leit si gin. Déi séng Couren, sief et am Kolléisch, om Cours Supérieur mat erlieft hun, wësse wat fir en dichtege Mënsch hien a sénge Fächer wor, wéi en nët vun uewen erof dozéiert, mä probéiert huet eppes un de Mann ze bréngen, wéi en dernieft awer och streng, ze streng mengten d'Jongen alt heiandsdo, Dissertatioune jügéiert huet, vu sénge Randbemierkungen, säin Uertel awer dach ëmmer éierlech a gerecht a gutt gemengt ugesin as gin.

Nieft der Schoul wor hien iwwerall derbei, wou et em intellektuell Verenegongen, Institutiounen, nationaler an internationaler, Amicalen an deer Saache gaangen as. Hie wor an der UNICEF, bei den Europäer, den Enseignants européens, der UNESCO fir Lëtzebuerg, den Amis de la Grèce, der Association interconfessionnelle du Luxembourg derbei, meeschtens als Président oder, an dacks, als Sekretär. An en huet iwwerall d'Saach eescht geholl, wor tolerant an nimools fanatesch. Hien huet probéiert duurch séng Kennschafft vun de Problemer z'iwwerzeggen, mat logeschen Argumenter ze schaffen an se roueg duerzebréngen.

Frëiere Stodent vun der Ecole Normale Supérieure de Paris, Professor fir griichesche a franséisch, gouf en am Krich (1940-45) an

Däitschland versat, huet als jonge Professor zu Esch-Uelzecht ugefaang, kouw dono op Lëtzebuerg an de Kolléisch, wor um Cours Supérieur an huet sech gär op idealen an intellektuelle Gebitter mat uspane gelooss, och an d'Lëtzebuurger Sproochgesellschaft. 1928 huet en do mat ugefaang ze schaffen, gouf e Jor extra fortgeschéckt fir d'Romantistik nach méi grëndlech ze studéieren, an en as vun deer Zäit un e gewëssenhafte Mataarbechter. Wéi aus der Sproochgesellschaft d'Sektioun fir Sproochwëssenschaft, Folklor an Toponymie gouf (1935) wor en eng Zäit Caissier, du Sekretär bis zu séngem géilegen Doud. 1938 as hien an déi éischt Kommissioun fir den 3. Dixonär genannt gin an 1948 wor hien, wéi hätt et anescht kënne sin, nees derbei, wéi et erëm ugong. Hien huet dee ganze Wee matgemaacht, déi schéin an déi batter Stonnen erlieft, déi d'Redaktiounskommissioun vum Dixonär z'erdroen hat. Nom Doud vum Professor Joseph Meyers gouf en 1964 President vun der Kommissioun. D'Sëtzen huet hien nët nëmme mat esou vill Geschéckerlechkeet, esou vill Versteesdëmes an esou vill Kennschaft geleet, mä och als Mann vun der Stater Sprooch an duurch séng wëssenschaftlech Grëndlechkeet ganz vill fir den Opbau bäibuecht. All Explikatioun huet hie probéiert esou ze formuléieren, fir datt jiddereen se verstöëmisst. A wéi dacks wir et méi liicht gewiescht mat engem »frieme« Wuert eng Definitioun ze gin, déi anescht ausgedréckt, munnech Kappzerbrieches geschaf huet. Déi Méi, déi en sech gin huet fir Korrekturbéi ze verbesseren, d'Bedeitung klor an däitlech ze maachen, dat weess nëmme deen, dee laang mat him geschafft huet.

Hie konnt déi Freed nach hun den Dixonär fäerdeg ze gesinn, vun A—Z, hie konnt de

15. Oktober 1975 d'Ausstellong iwwer den 3. Dixonär mat enger esou perséinlecher Usprooch opman, hie konnt nach de Supplément ganz mat duurchdiskutéieren, déi éischt definitiv Redaktioun mat ausschaffen, déi éischt Korrekturbéi vum A, Ä a B liesen, hie konnt och nach d'Deklaratioun vum Minister fir Kulturell Saachen iwwer d'Unerkennong vun der Schreifweis vum Dixonär héieren, et wor him awer nët vergonnt dat komplett Wierk virun sech ze gesinn, grad wéi en de Mémorial nët konnt gesinn, deen d'Schreifweis gesetzlech gemaacht hätt.

Wéi d'Cahiers Luxembourgeois nach komm sin, huet en deemools bei engem Concours littéraire fir jong Leit fir säin Artikel »Images de la France« (1933. S. 580) e Präis kritt.

Sou wéi séng Zäit et zougelooss huet, huet en Artikelen an Zeitungen an Zäitschrëfte geschriwwen an e wor frou, déi lescht Jore vu séngem Liewen dofir dër méi ofstoussen ze kënnen. Dat huet sech jo an der »Warte« (Lux. Wort) gewisen. Séng Artikle woren ëmmer op franséisch geschriwwen an et musst een déi Liichtegheet, dat Preziist, wéi en et gemaacht huet bewonneren. Anderlescht huet en och kleng Saachen op lëtzebuergesch geschriwwen. Säi leschten Artikel steet hei hannendrun.

E Liewen, dat esou vollgestoppt vun Aktivitéit wor, konnt him nët Zäit genuch loos sen, fir laang Aarbechten a Bicher ze schreien. Mä säin Artikel an der »Psychologie des Peuples« iwwer de Bilinguisme hei am Land, e Gebitt, dat him apaart um Häerz loug, as haut nach ëmmer aktuell. Séng Ëmfro iwwer de Jonktem vun haut bei eis as d'Ënnerlag fir eng vu sénge leschte Publikatiounen gewiescht.

Vun him hätt een et wuel kaum erwaart, datt en nach Zäit hätt fir — Kele spillen ze goen. Do wousst e, grad wéi a Gesellschaft, séng Ironie unzebringen a séng »Bons mots«

zum beschten ze gin, wou en eng Freed hat, wann e vu sénge Kanner a sénge Kannskanner hire Wuertspillereien ziele konnt, mat engem berechtigten Stolz als Papp a Grousspapp.

Hie wor e léiwen, toleranten an iwwerzeegte krëschtliche Mënsch, a wann een esou mat him ze din hat, hätt een nët gemengt, datt d'Liewen en nët ëmmer gelënd ugepaakt huet, zemol an deer leschter Zäit, wou e säin Edem, säi Jong a séng Fra stënterlech verluer huet. Hie blouf dee selwechten mat deer léiwer Ironie, séng »Bons mots«.

Mir müssen eis elo dermat offannen, mir hun e léiwen, en dichtege Mënsch verluer.

An eiser Erënnerong leeft e virun.

Dër Famill eist oprichtegst Bäileed.

H. Rinnen

E gudde Frend hääft
de Sieschter

e schlechte schlääft en

Nei Bicher

Koltz Anise, *De Clown*. Dréckerei Kremer-Müller, Esch-Uelzegt. An dësem léiwe Buch fir d'Kanner, erzielt d'Anise Koltz eng Geschicht vun engem Clown, deem d'Kanner gär laachen deet a frou mat hinnen as. Si mécht dat geschéckerlech sou wéi een dat an engem Buch fir Kanner (a grousser) erwaarden duerf. Keent Gejhongléiers, keng laang Sätz, kee Gedeessesems, jhust sou wéi et soll sin. D'Biller, déi si och selwer sou schéi faarweg gezechent huet, passen eran an iwwer setzen d'Geschichtchen esou riichteg gutt. Kuckt et emol eng Kéier an engem Bicher-butteck. Et wäerd Iech doudsécher fir d'Kanner, an Iech selwer, gefallen.

hr

Pütz Pol, *D'Seibecken*. Gedichter a Songen. Virwuert Nik Weber, Ill. François Didier. Verlag: d'Lëtzebuerger Land. (1975 ? Firwat as nët an all Buch d'Joër dran opgefëiert ?) 63 S. 190 Frang.

„Wat seet een engem Jong (hien as eréischt 28 Joër al), deem sech dru gët fir e lëtzebuergescht Buch erauszegin ?“, freet den Nik Weber am Virwuert. Hei ganz einfach: Et as gutt. A kuurze Wieder gesot. Et gefällt, well „Séng Seibecken hält zréck, wat zréckzehalen as“. An dat as pickeg, bësseg, gutt duerbruecht. Et as Salz a Pfeffer. Salz op eppes, wat nët gutt schéngt ze sin; Pfeffer bei d'Salz muss et sin, dat gët eréischt den häerzege, pikante Goût. Mäi Gott, et si keng Blimmercher a keen Hieschen am Grieschen. Et si geschriwwen Zeehnongen, mat e puer Stréch duergehät, mä gewousst wéi d'Strécher musse leien, a kräizen, déck oder dënn. An dem Fr. Didier séng Biller gin déi geschriwwen dernieft gutt ërem. Eent gleeft mer: Dir liest dem Pop séng »Seibekken« mat Freed a Genoss. Hien huet iech jo nët gemengt, nëmmen déi aner — déi anescht sin. Ech selwer glewe jo nët, datt wann der Däiwele Bëschof géif, „mir giffen dann nach sangen: Mir wëlle bleiwe wat mir sin“.

Mä, huet en Onrecht? Dofir liest roueg dem Pol Pütz séng »Seibecken«, a kuckt selwer; wéi gesot, et sin déi aner, déi e gezechent huet.

hr

Wolter Laure, *Lëtzebuerger Krëschttag*. Lidder an Texter. Actioun Lëtzebuergesch. 1975. 95 Säiten. Präis 100 Frang. Geheft.

Ewell dacks as d'A.L. ugesprach gin, fir dach eng Sammlong vu Gedichter a Lidder ze maache fir Mammendag, fir Krëschttag, fir den Néckleeschen, fir a fir... Abee, d'Joffer L. Wolter huet et gemaacht a méintlaang alles op d'Kopp gestallt a gesicht. An hei as dat, wat se fond huet fir Krëschttag, a wat si erlaabt krut fir ofzezéien. Si huet domat denen alleguer gehollef, déi fir Krëschttag eppes brauchen, sief dat nu fir d'Spillschoulen odder sief et fir d'Kannerschoulen. Et gouf nët gekuckt, of d'Texter »litteraresch wertvoll« sin oder nët, d'Uleies wor nëmmen, denen eppes ze gin, déi et brauchen an dat huele sollen, wat hinne gefällt. D'Haaptsaach as, d'Bichelche gefällt an 't as bis op 15 Stéck vergraff. Dat as sécher Bewäis genuch wéi vill esou eng Zesummestellung gefeelt huet. Dofir as eng zweet Oplo geplangt an déi nach Saachen derbei solle kommen, wéi deer vum Neckleeschen. Et gët dofir alt nees méi deier an et kascht dann 150 Frang mam Porto (deem as jo schéin an d'Lucht gaang). Wien sech haut ewell bäimécht, kritt et bestëmmt an zer Zäit. Schreift un eis Adress: Postkëscht 98, Lëtzebuerg.

hr

Meder Cornel, *De Rodange an de Mëllerdall*. Texter. Commentären an Explicatiounen. 1. Oplo. Déifferdanger Volleksbildungsveräin 1975. 68 Säiten. 100 Frang. Broschéiert.

Mat dësem klengen a wiirkelech intressanten Heft fiirt de C. Meder mat séngen Etüden iwwer de M. Rodange a séngen Texter virun. Et gehéiert zu der Fuerschung, déi iwwer de Rodange gemaacht si gin. Dat ganzt dréit ëm dem Rodange säi Mëllerdall: He-

ringen und seine Umgebung. Eine Epistel im Müllertals-Dialekt, Das Müllertal (héidäitsch). Aus hinne weist de C. Meder dem Rodange séng Welt »eng roueg, kleng Welt, wou de Mënsch sech nach nët selwer verluer gaangen as«...»e Möllerdall, deen nach nët »d'Lëtzebuurger Schwäiz« genannt gin as«. Dernieft gin déi Plazen opgefëiert, wou de Rodange de Möllerdall am Renert ernimmt an och séng Gedichter iwwer d'Fiels am a mam Ärenzdällchen. D'Commentären an d'Explicatioune sin nët nëmmen interessant, genee a prezis, si hëllef verstoën, well se duerleën, wat gemengt as, wou et hier as, wou se ze datëire sin, kuurz: engem alles mat dem Drëm an Drun, klor explizéiert. D'Vergläiche mat dene gedréckte Fassungen an deem, dat den C. Meder huet, eng Copie vum Manuskript, dat dem Rodange séng Duechter Marguerite 1911 ofgeschriwwen huet, weise Lies-, Sënn- an ev. Drockfeler an d'Felen odder d'Bäisetze vu Versen. Sou Vers 26, wou et bis haut an deem bis elo Gedréckten heescht: »Goldstécker« sin et »Geldstécker«; Vers 33 a 34 kréien duurch déi nei Fassung e richtege Sënn. Bis elo huet et geheescht: „Is huet jo ëm de wäissen Hos de Kranz / Vu gréngem Laf a rutt Gehaansbëschräis / Nach vill mi Freed gemaacht, as wi séng Krunn“, ... as ze liesen: „Is huet jo ëm de wäissen *Hutt* de Kranz / Vu gréngem Laf a rutt Gehaansberstraiss...“ Op aner Plaze wor bäigesat, geännert an ewechgelooss gin (z.B. Vers 53, 54, 70, 99 [wou 6 Versen ewechgefall sin] asw.). D'Dokumentatioun, déi ugebuede gët, soll nët iwwersi sin, well se jo och den hëllef, déi de »Gredt« an aner Erzielungen nët zer Hand hun. Ernimme mer nach, wéi de Rodange am Gedicht »Das Müllertal« d'Fänke vu Frellen am Netz, d'Fänke vu Vullen an de Vullestréck, d'Hale vun de Beien derwäert fënt geléiert ze gin.

Dëst Bichelche misst an all Biblioték bei dem M. Rodange sénge Wierker stoen, well et hëllef e Mann a säi Wierk verstoen.

Gaart an Heem. Rodange. 50e anniversaire. Red.: Roger Biever, Rolléng (Lamadelaine). 1975. 80 Säiten. 100 Frang.

De Gaart an Heem vu Réiden op der Kuor, wéi mer soss Rodange genannt hun, huet zjor séng 50 Joër gefeiert an du u säi fréiere Präsidant a Sekretär, en äerdege Gaardemann, Schoulmeeschter an Dichter, de Ferd *Gremling*, erënnert. Dat as esou geschitt: si hu séng Gedichter beienee gesicht an s' an hir Festbroschür dra gesat, nieft déi gewéinlech Artiklen, déi an esou Broschüre sin. An dene Säite steet de Ferd Gremling nees op. A sénge Gedichter lieft e virun, sou wéi e wor a wéi en sech gin huet. Si ootmen Houlzer Loft, 't bléist Westéislécker Wand, as Réidener Liewen. Séng Sprooch as käreg, stacklëtzebuergesch, aus sénge Géigende gewuess, nët geprafft. Hien ass e Meeschter, dat Sprock as gekniet a gedréit. — E getreie Portri vum Ferd Gremling zeechent den Tony *Mommen* am Gedicht iwwer de Schoulmeeschter, de Mann an den Dichter, dee fräi a frank séng Menong ze soë wousst an nët gezéckt huet se ze soen. — De Ferd Gremling as den 9.9.1970 gestuerwen. E wor vun 1958 Mataarbechter am Lëtzebuurger *Dixionär*. 1952 hat e mat dem I. Comes, N. Pletschette, H. Trauffler, Rosch EIS SPROOCH gehollef grënnen a wor vun Ufank u bis 1962 Redakter dervun. — Säi Roman DOHEEM, bis elo deen eenzegen op lëtzebuergesch, wor 1948 erauskomm. — Wien dës Broschür nach nët huet, soll se roueg uschafen. Et deet douds'écher kengem leed.

hr

Kartheiser René, *Batteralzem*. Egeverlag. Imprimerie Centrale. 85 Säiten. 225 Frang. A Léngent gebonnen.

En neit klengt Buch mat Gedichter a klenge Geschichten wéi sou der Welt Laf as, vun denen der en etlech ewell hei an do gedréckt woren.

Si sin onbaarmhärzeg, realistesch, mat enger batterer Ironie, sou wéi d'Liewen dër

schreift. Et denkt een do un d'Pëll, Bridder ... un de Bou ... d'Lelldéch ... an den eng Realitéit läit, déi méi batter nët kënnt sin, een oprëselt, an dach zevill dacks vum Liewe virgezeechent sin. — D'Prosa-stéck iwwer en Héngerdéif, en Huer, as naturgetrei gemoolt, mat Strécher wéi d'Natur se weist. Romantesch, idyllesch Sätz, wéi ee se sele liest, gi gläich drop erwiirgt, mat realisteschen, dréchene Wieder. — De R. Kartheiser huet eppes Neies an eist litterarescht Schaffen erabruecht. Hie verléiert ni d'Féiss ënner dem Buedem, a mir schéngt säi neit Wierk wäit iwwer deem ze stoen, wat e bis elo geschriwwen huet. hr

mir spillen, kucken, denken, schwätzen vum
Aloyse W i r t h, matgeschafft hun:
Georgette Graas-Wagner,
Jeanny Hilger-Conrath,
Lily Moro, Yvette Schulté,

Zeechnongen: Jeanny Hilger-Conrath,
as en Heft (83 Biller) mat Spiller an Übunge fir Kanner an der Spillschoul an d'éischt Schouljor (5—7 Jor), geduecht fir d'Kanner spilles eppes ze léieren. D'Buch koum beim Bourg-Bourger eraus a kascht 180 Fr.

hr

E gudden Ortograf

D'Eltère mengen zevill liicht, datt hiirt Kand nëmmen dann dichteg wir, wann et e gudden Ortograf hätt, am Däitschen an am Franzéiseschen an och am Lëtzebuergeschen, zënter dass d'Schreifweis vum Dixonär offiziell unerkannt as, an herno am Engleschen, wou d'Welt op d'Kopp gestallt an alles anescht geschriwwe gët, wéi s'et son. Wann d'Kand dat alles nët fäerdeg bréngt, wier nët vill lass mat em. Ewéi wann d'Welt un enger Schreifweis hänke bléif, an ewéi wann nët ganz dichteg Leit och emol Feler — an nawell säftecher — am Schreiwe gemaacht hätten.

Vläicht hutt Der Iech driwwer gewonnert, datt ech geschriwwen hun: *en* Ortograf. Ma esou si mir et als Kanner geléiert gin, an ech hun et deemols nët anescht gehéiert. An herno als Professor hun ech gemierkt, datt méng Elève alles ewéi Hee a Stréi duerchenaner gepucht hun. Déi, déi op Lëtzebuergesch gesot hun: *en* Ortograf, hu misse léieren, et wier op Franséisch *une* orthographe, an am Däitschen: *die* Orthographie. Am Franzéischen hun se da bal geschriwwen: un orthographe, bal une orthographie; ma si hu sele richteg getoopt.

Ech selwer hu misste méng Première erlaanscht hun, bis ech wousst, dass d'Fransouse littérature an d'Preise Literatur, awel wéins dem Gläichgewiicht d'Preise Lotterie an d'Fransouse loterie schreiwen. Do laf een sech warem!

Ech wënschen Iech e gudden Ortograf. A vergiesst den Appetit nët. (Sou steet et an onsem Dixonär geschriwwen, ma ech hu selwer missen nokucke gon; — Dir kënnt awel och Appéiti odder Appéeti son.) Prost!

E.L.

Notizen

Mir gratuléieren dem Paschtouer Jos Keup, wann der wëllt dem Monni Jhos, fir séng 85 Joër, déi en den 21. Mäerz dëst Joër (1976) kritt huet. Mir wënschen him all Guts fir säin Namens- a Geburtsdaag, derzou eng stabil Gesondheet. Duerf een nët de Monni Jhos mat séngem Namenspatréiner vergläichen? Den hellege Jousep huet aus haardem a knueregem Holz zerguttst a gemocklech Miwwelen a Geschir gemaacht a fabrizéiert, de Monni Jhos dréischelt aus eiser sprocker Sprooch, mat Knie-den a Kuerelen, Gedichter, déi léif an härzeg, fäin a fléck sou Villes vun dobannen an dobausse soen, déi eis paken, an enger Sprooch an a Biller, déi d'Härz vu Freed klucksen deet. Nach emol vun Häerzen eis bescht Wënsch. hr

Den 18. März as den Här *Nic Margue*, fréiere Minister a Professer gestuerwen, 88 Joër al. An deer Zäit, wéi hie Schoulminister a Minister vun de Kulturelle Saache wor, hat hien déi éischt offiziell Schreifweis vum Prof. Jos. *Feltes* ausschaffen an se duurch e Reglement aféiere gelooss. Et muss ee gestoën, si wor gutt ausgeduecht, si wor logesch, mä duurch dat ongewinnt Schrëftbild konnt se sech nët duurchsetzen. Si huet keng gutt Kritik fond — a se gouf bal vu kengem geschriwwen. Dem verstuerwenen Nic Margue duerf een awer dee Verdéngscht nët ofsprieche, fir d'éischt an der Geschicht vun eiser Sprooch de Courage gehat ze hun eng Schreifweis z'offialiséieren, déi, loosse mer et nach eng Kéier agestoen, nët esou schlecht wor, wéi s' alt gemaacht gouf.

Him gebiirt dofir eise Respekt an eng gutt Erënnerong. hr

Vum 6. bis den 8. November 1974 war zu Stroossbuerg eng Konferenz iwwer d'Erzéiung fir *d'Immigranten* an hir Familjen. D'Regierung vun den 18 Länner kruten do virgeschloë méi zesummen zu schaffen,

fir d'Konditiounen an d'Mëttele fir déi Erzéiung ze verbessern. Et si 7 Punkte virop festgeluegt gin. De Kanner vun den Immigrante sollten hir Mammesprooch an hir Kultur aus hire Länner erhalen bleiwen, well se dann och d'Sprooch vun de Länner, wou se liewen, méi liicht géiwe léieren. D'Sprooch an hire »Gaaschtlänner« sollt awer aktiv an intensiv geléiert misse gin, fir de Kanner an den Elteren ze hëllef hueteg sech do anzeliwen. An der Schoul an nieft der Schoul sollten déi friem Kanner, so séier wéi méiglech, nët vun den aneren ewechgehale gin an et sollt och alles probéiert gin fir dene Leit an hire »Gaaschtlänner« eng Hemecht zu verschafen. D'Konferenz huet och iwwer d'Ausbildung beroden; da sollten d'Immigrante Bescheed kréien, éier se an hirem Hemechtsland fortgin, wéi et do as, wou se hikommen (a wa se do sin) an déi zwee Länner, wou se hier sin a wou se hikommen, sollten zesumme schaffen. Well dat nun nët alles sou liicht as, wir et gutt, wann d'»Gaaschtlänner« eent deem anere géiwen hir Kennschafft iwwer déi Problemer ze wëssen din. (Well »Eis Sprooch« nët éischter konnt erauskommen, dofir as déi hei Noriicht esou al.)

De Problem vun eise frieme Leit as zu Lëtzebuerg gutt opgeholl gin an d'Rekommandatioun vum Europarat sin nët an de Sand gefall. Mir haten eng national Konferenz iwwer d'Awanderen, hun e Grupp, dee sech mat der Erzéiung an der Informatioun ofgët an den 22. Februar 1976 wor vun der Kierch den Dag vun dene frieme Leit. — Dës Fro géif et verdéngen, wann an engem extraen Artikel gekuckt géif, wéi a wou mer stin, well et schéngt dës engem ganz, wéi wann hei am Land déi Fro dach ewell méi laang ënnersicht wir gin, a mir nët esou am Nodreiw sin, wéi dat alt emol opgedëscht an duergestallt gët.

Am Ministerrot, hei zu Lëtzebuerg vum 7. November 1975, liese mer, datt fir

»Friemaarbechter« Coure fir Lëtzebuer-
gesch ze léiere solle gehale gin; als Schreif-
weis wir déi vum Lëtzebuerger Dixionär ze
huelen.

Den Här Lucien Ludwig hält ewell fir
d'zweet Joër Coure fir Lëtzebuergesch ze
léieren. En hat bis elo ganz vill Leit, alt bis
300, déi e véier Owender an der Woch lëtze-
buergesch schwätzen a schreiwe léiert. Zjor
huet de Staatssekretär Maurice Thoss 60
Diplomer ausgedeelt. Et ware Belscher,
Fransousen, Däitscher, Australier, Portugi-
sen, Italiéiner, Schwäizer an Hollänner, déi
ee kruten. — Et muss een dem Här Ludwig
séng Aarbecht unerkennen, wann een och nët
mat sénger Schreifweis d'accord as, deer
vun 1946, déi hien OLO nennt. — Um
Kiirchbiërg hält dëst Joër den Här J.
Christophory e Cours fir d'«Euro-
päer». — En anere Cours as zu Péiteng
(1975—1976).

An der Revue »Nouvelle Europe«, Num-
mer 12, gët drop gehalen, datt och déi
»kleng Sproochen«, d'Dialekter e Recht fir
ze liewen hätten. Si sin nët d'accord, datt
eng Politik gemaacht géif, déi nëmme wëllt
weisen, wéi schappeg déi Sprooche wiren. —
Den Här Mimmo Morina „a ainsi estimé
que les attaques — par des moyens généra-
lement douteux — contre la littérature con-
temporaine luxembourgeoise sont condam-
nables“ (nom Lux. Wort — 18. 10. 1975).

Den *Adolf-Verband* (Union Grand-Duc
Adolphe), mat dem Protektorat vun der
Spuerkeess, hat e Kongkur mat Lëtzebuer-
ger Texter fir *Kannerlidder* (et sollt och
derbäi un d'Spuere geduecht gin) ausge-
schriwwen. Et gouwe 75 Lidder ageschéckt.
De Jury (den Här Lex Roth wor dran) huet
dovun déi hei fir e Präis virgeschloen:

Monique Schmitt, Esch-Uelzecht: Am Zoo
Michel Gros, Lëtzebuerg: De Kneckert an
de Liichtfank

Jhosi Christen, Bartréng: D'Kadette vum
Liederball

Rudy Ludes, Réiser: D'Kuelmeis

Jeanine Kauth, Rëmeléng: Den Hues am
Schnéi

Alice Fisch, Biereldéng: Ee Frang, zwee
Frang...

Claudine Reichling-Longine, Krautem: Fir-
wat?

Jhosi Christen, Bartréng: Kiirmes am Bësch
Pir Kremer, Lëtzebuerg: Mir bauen honnert
Brécken

Henri Mootz, Rëmeléng: Mir spueren

D'Präisser sind de 4. Dezember verdeelt gin.

Méi wéi d'Halschecht si virgeschloë fir ze
vertounen.

D'Nationalunioun Péiteng huet am No-
vember 1975 déi 42. Generalversammlung
gehat. Si hun elo nach 34 aktiv an 299 Éiere-
mëmbere. Éierepräident as den H. Reiter;
Präsident den Theophil Kirsch; Vizepräsi-
dent de Jhos Simon; Caissier de Jhos
Poncin; Mëmbere: Roland Faber, Johnny
Feltz, Jhos Ries, Marcel Ries, Henri Schin-
ker, Willy Stegmeier.

De *Räitesch Hari* krut d'lescht Joër 80 Jo-
ër. Hie war ëmmer an der Nationalunioun
mat virop an e gudde Frënd vum Lëtzebuer-
geschen. Nieft Gedichter huet en och e puer
Theaterstécker geschriwwen: *De Lannebau-
er*, Vollécksstéck mat Gesank an 3 Akten.
Musek vum Albert Hack. (Worré-Mertens,
Lëtzebuerg 1922)

D'Traudche vum Kuelshaff, Vollécksstéck
aus dem Koardall an 3 Akten. Musek vum
Albert Hack. (Worré-Mertens, Lëtzebuerg
1938).

Dem gudde getreien elere Frënd Hari
wënsche mer, wann och e bësselche spët, do-
fir awer grad esou häerzlech all Schéins an
all Gutts a virun allem eng stabil Gesond-
heet.

Et as sécher och intressant ze wësse wien an
der Châmber dat gutt an dat schlecht Wie-

der an eise *kulturelle Liewen* ze maachen huet. An deer Kommissioun (Commission de l'Education Nationale et des Affaires Culturelles) sin:

Präsident: Jhang Regenwetter

Vizepräsident: Carlo Meintz

Leo Bollendorf, Emil Burggraf, Jhang Dupong (Ersatzmann: Pierre Grégoire — affaires culturelles);

Marcel Knauf (Ersatzmann: Vic Abens — affaires culturelles)

Roger Krier, Jhang Regenwetter;

Colette Flesch, Carlo Meintz, Frank Wolff;

René Urbany

Astrid Lulling.

An der *Areler Géigend*, wou se nach Lëtzebuergesch schwätzen, hun sech der zesummedoen, déi hirem »Platt« méi Respekt verschafe wëllen. Hirer dräi waren 1976 an eiser Generalversammlung fir emol zu kucken, wat mir géife maachen a wat mir hinnen op sproochlech Plang kënnen hëllefen. An der Nummer 5 vun »Eis Sprooch« hat den E. Schmit ewell doriwwer geschriwwen a gesot, datt „1930 zu Arel nach ronn 3 600 Leit Lëtzebuergesch verstanen hun, 320 esouguer nëmme Lëtzebuergesch schwätze konnten. An denen 21 Landgemengen ëm Arel a laanscht d'Grenz waren et dër nach 22 000, déi bal wéi mir nach schwätze konnten, a vun denen ëmmerhin nach iwwer 5 500 eenzeg an eleng d'Lëtzebuergesch gebraucht hun!“ — Wéi et haut as wësse mer nët. An der »Chronique historique d'Attert. (1975). — Extraits de: Souvenirs d'enfance et de jeunesse (1910— 1920) par Jos Buttel« liese mer: Dans les quelques lignes qui vont suivre, j'ai employé maintes expressions ou un mot de notre cher patois. Pourquoi la génération actuelle a-t-elle honte de le parler ou même de le comprendre? — Am selwechte Buch steet fir 1880: op 2 039 Leit schwätzen an der Gemeng Atert dër 42 nëmme franséisch, 1 149 nëmme däitsch a 766 franséisch an däitsch. Wéi et awer haut

do as, wësse mer och nët, wuel alleguer nëmme méi offiziell franséisch, wann och de Platt nach vu Leit geschwat gët. Et wir wiirklech intressant gewuer ze gin, wéi dann haut 1976 d'sproochlech Situatioun an der Areler Géigend wir. Dat sollt deen Areler Grupp emol ënnersichen.

Aus der *Diddenhewener Géigend* gi mer gewuer, datt och do sech nees ganz staark fir den Diddenhewener Platt intresséiert gët. Si gin eng hektograféiert Zäitschrëft eraus: *Hemechtsland a Sprooch*. Déi éischte koum am Oktober, déi zweet am Dezember—Januar, déi véiert elo do. — Wéi ee gesäit gi se mat Courage an Aier un d'Aarbecht. No hirem Programm, deen an der éischter Nummer steet hu se vill wëlles. Si hu Gruppe geschaf fir d'Linguistik, d'Litteratur, d'Lokalgeschicht, fir d'Kultur a fir d'Musek. En anere Grupp as fir d'Studenten déi d'Lokalgeschicht an d'Sprooch wëlle léieren. Am Abrëll soll eng Kulturwoch mat Konferenzen organiséiert gin. An et gët Coure fir nees Platt ze léieren. — An engem Artikel liese mer dat hei: „Je te défends de parler ce sale dialect“, dit la Demoiselle à l'élève qui a eu le malheur de s'exprimer dans sa langue maternelle. ... Dans certaines de nos écoles, pendant la récréation, les écoliers sont appelés à surveiller qui d'entre eux parle le « dialecte ». Celui qui est pris sur le fait, se voit confier quelque objet qu'il doit veiller à passer à un autre fautif, s'il ne veut encourir une punition à la fin de la récréation.“ Esou eppes kënne mir hei zu Lëtzebuerg bal nët verstoen. Awer, am Areler Gebitt wir et och alt esou gewiescht! gouf gezielt. Nëmme, et kann een da begräifen, fir wat de »Platt« do sou zrëckgaangen as. — An der éischter Nummer fänken s'och ewell direkt u mat Lektione fir de »Platt« ze léieren, an et muss ee soen, datt et gutt gemaacht as. D'Abonnement fir d'Zäitschrëft kascht 10 franséisch Frangen; d'Sue kënnen un: Hemechts-

land a Sprooch, 42, rue des Pyramides, 57100 Thionville geschéckt gin (Mandat odder Scheck); ze schreiwen as un de J.-R. Guille, 14, route de Metzeresche, 57940 Metzerville. — Loosse mer hinnen alt elo ewell vill Erfolleg wënschen an extra ernimmen, datt si d'Schreifweis vum Lëtzebuerger Dixonär geholl hun.

Eis Mëmbren intresséiert et sécher och gewuer ze gin, datt mer bis haut, den 13. Abrëll, nach nët eng eenzeg Äntwert op eis Bréiwe kritt hun, déi an der leschter Nummer 6, Eis Sprooch stin. D'Schreifweis vum Lëtzebuerger Dixonär as awer den 10. Oktober 1975 offiziell gemaacht gin, awer bis elo nach nët am Mémorial komm.

De Buurgermeeschter vu *Stroosbuurg*, Pierre Pflimlin, as dergéint, datt an de Schoulen Elsässesch sollt geléiert gin. Hie seet, et wir besser héidäitsch ze léieren: „Ech war ëmmer en Unhänger vum Bilinguisme, d'Franséisch fir d'éischt, an dann d'Däitsch.“ Et wir paradoxal, datt d'Verwaltungen an d'Antreprisen ëmmer mander zweesproocheg Leit géife fannen. D'Argument, dat e fond huet fir géint d'Elsässesch ze sin an der Schoul, as datselwecht, dat de Spoo 1896 an der Châmber ze héiere krut: et géifen esouvill Dialekter am Elsass... sou huet deemools och een dem Spoo geäntwert.

Am Lëtzebuerger Land vum 4. Abrëll 1975 steet am: Les Propos du Persifleur (Colbirat): „J'apprend avec horreur que les services de la Commission Européenne implantés à Luxembourg instituent un cours de langue luxembourgeoise à l'intention du personnel non indigène...“ Hie mengt mir kënnen dach all esou gutt denen hir Sproochen, datt et fir si nët néideg wir lëtzebuer-

gesch ze wëssen, fir mat eis ze schwätzen an zitéiert dann, eist knubbelegt, »spassegt« däitsch, franséisch an englesch. Da's jo alles schéin a gutt. Mä wir keen anert Wuert ze fanne gewiescht, wéi h o r r e u r ! An d'Zeitung heescht och nach »Lëtzebuerger Land« !

Spott as gutt, ob et hei néideg wor, as eng aner Fro.

D'lescht Joër (20.3.1975) hu mer e »Conseil Permanent de l'Animation Culturelle« (CPAC) krit. 'T as eng kleng Châmber, well et si 27 wiirklech an och 27 Ersatzmëmbren dran. Elauter dichte Leit. Firwat, datt awer kee vun der A.L. derbei as, duerf ee sech froen. Si wäerden eis Sprooch jo alt nët zëvill iwwersin. — Wat bis elo do geleescht gouf, e geschloënt Joër derno, si mer nach nët gewuer gin. 'T wäerd een et jo eng Kéier héieren.

Wiirklech Mëmbre sin:

Georges Calteux, Tunn Deutsch, Anna Fabeck-Scholtes, J.-P. Georg, P. Grégoire, Mich. Heintz, Carlo Hemmer, H. Heyart, Fr. Hierzig, Fern. Hoffmann, Ed. Kohl, Corn. Meder, Gaby Müller-Künsch, J.-E. Müller, J.-P. Oestreicher, Johnny Pleger, Ferd. Reiff, Fern. Speltz, Gérard Thill, Lucien Thill, Liliane Thorn-Petit, Gilbert Trausch, Guy Wagner, Jos. Wampach (Esch), Nic. Weber, Raymond Weber, André Wengler.

Ersatzleit sin:

Pir Thill, Marc Olinger, René Mertzig, J.-P. Kraemer, Roger Dornseiffer, Louis Tous-saint, Jeannot Metzler, Ed. Weber, Edm. Cigrang, Raymond Frantz, Serge Junius, Jean Feyder, Lucien Wercollier, Roland Goeres, Raymond Schumacher, Jos. Hamer, Johnny Lahure, Mady Agnes, Paul Schroeder, Michel Raus, E. van der Vekene, Mars Klein, Christiane Kneip-Warnimont (Esch), Henri Klees, Paul Reiles, Michel Delvaux.

Wéi de Kulturrot offiziell agesat as gin, konnte mer liesen, datt och vun engem Lëtzebuerger Haus, »Maison de la Culture«, geschwat gouf, dofir wir deen alen Theater nët schlecht a gutt geleën. (Lux. W. 3.7.75).

Lëtzebuerger Wuertatlas. Mir kommen e Jor nom Maart fir dës grouss Aarbecht vun den Hären Alain Atten a Paul Schumacher unzekënnegen. 'T war zjor (1975) am Mee, wéi den Här A. Atten Zeitungsleit op Kirschnaumen (bei Sierck) agelueden hat fir derbei ze sin, wann déi lescht Opname fir dëst Wierk gemaacht géifen. D'Zeidongen hun driwwer geschriwwen an op déi sëllegen a jorelaang Aarbecht higewisen (12 Joër). D'Gebitt, dat verschafft as gin, geet iwwer eis Grenzen eraus, bis an d'Äifel, d'Lottréngesch, d'Belscht ëm Arel a Sankt Vith, an esouguer an d'Wallounesch, dat un der Grenz. Et gin ronn 250 Kaarte mat 916 Uertschaftsbeleger. Dat grousst Wierk soll 1977 erauskommen. Mir hätten dann, niewent dem Lautatlas vum verstuerwene Robert Bruch, och e Wuertatlas, an domat wichteg Aarbechten an der Fuerschong vum Lëtzebuergeresche fäerdeg, déi mam Lëtzebuerger Dixonär (4 Bänn) Zeie vun der Lëtzebuerger Sproochfuerschong sin.

Am »tageblatt« gesi mer mat Freed eng gutt kleng Rubrik ënner dem Titel »eng kleng minutt« ... mam monni jéis; wat eis nach dru gefällt; e schreift alles kleng.

Mat Hëllef vun de Schwëstere vun der Maternité hun dës Leit, déi eréischt zënter kuerzer Zäit hei zu Lëtzebuerg wunnen, fir hir lëtzebuergeresch Frënn a Bekannten dës kleng Annonce opgesat. Et schéngt es, wéi wann dat de »Friemen« bal méi Freed méich wéi eisen egene Leit.

Menüen op Lëtzebuergesch

Wéi Dir et gär gehat hätt brénge mer e puer
Menüen op lëtzebuergesch:

Virspann

Den Abel le Pitre
als sprëtzege Appetitmécher

*

Pikantes an alle Faarwen
Geschnëtzelt aus dem Gaart
no Bauernaart

*

Haaptrock

Ham am Deeg
mat zaarte Bounen an zolidden Dullessen

*

Derbei en 1973er Réisléng Markusbiërg 1er
crû vun der Vins Moselle

*

Fir zouzedréinen

De Quetschevlued
De staarke Schwaarzen
a séng geeschteg Bridder vum Bisquit

Dîner du Grand-Maitre - Fiels

Reng Zëppche (mat Fleeschkniddelcher)
Krabbelcher am Cocktails(kleed)

(*Cocktail aux crabes*)

Kallefsréck nom Pränz Orloff

(*Selle de veau Prince Orloff*)

Fréijoërs-Gréngs blummeg garnéiert
(Gaarde-Gréngs am Fréijoërskleed)

(*Garniture printanière*)

Paräisser Grëmpercher

(Badattercher, Bippercher)

(*Pommes parisiennes*)

Gereezte Schwaarzen mam zaarte Gréngen

(*Le Délice de la Cheminée*)

Geflammst a killt norwegesch Äer-
gewéckels

(*Omelette Norvégienne*)

Hochzäitskuch (Träppercherskuch)

(*Pièce montée*)

*

Schwarz Britt — gelangt mat hëtzege

Fruucht

(*Moka — Liqueurs*)

*

E Stéck bloen Damp

(*Cigares*)

Wäin

(*Vins*)

sprëtzege (blummege) Miseler

Wuermer ...

Maacher ...

Wellëschter ...

waarme Burgunner

duusse Bordolais

E schwäinzigen Owend zu Echdenoach

1. Geheckels a Gedreckels voam Gesäckels
2. D'wëll Sau doarch de Wollef getriwen
3. Den hënnische Laf aus da Kolscheia am
Mënnelaia geboat, mat Buppe gespeekt,
mat Staachësse gebunnt a voan da Heek
gebléckt
4. E steiwa Kale getricht a voam Schloacht-
mästa gestocht, gesolpat, gesengt a va-
schniden
5. Muckefuck duurch d'Strëmp getréckt mat
Beecha Saaft

(Confrérie St. Cunibert, Echternach)

Eng reng Brittzeppchen

*

Schëffeler mat Kallefspuihel
dee beschte Mäifelche vum Charolais
mam richtege Geméis a mat Croquetten

*

de Stolz aus der Haascht mat Zalot

*

eng Daiwerchers Glace
Pièce-montée

*

de schwaarze Kaffi
a séng séiss a staark Drëppercher

*

Gedrénks

Apéritif wéi jiddereen et gär hätt
dat beschte Kraitche vun eiser Musel
alles fir de Mo an d'Gemitt ze stäipen.

5. Generalversammlung vun der AL

De Comité hat gemengt, et kënn een Aarbecht a Geld spueren, wann nët jidder Member eenzel geschriwwen krit; dofir war d'Versammlung an all Zeitung an iwert de Radio zweemol ugesot gin... et war falsch! De Sall war dënn besat, de 24. 1. 1976 am »Commerce« op der Plësdarem. Och nëmmen zwou politesch Parteien waren un eiser Sprooch interesséiert.

De Präsident Lex Roth begréisst déi Leit, déi komm sin, a mécht drop opmierksam, datt d'A.L. elo 5 Joër besteet a vill Positives opzeweisen huet.

- Den 10. 10. 1975 as d'Schreifweis offizialiséiert gin.
- Mir haten 160 Emissiounen um UKW.
- D'Propaganda bei de Gemengewale war zu 90% op lëtzebuergesch.
- An der »Lëtzeburger Revue« besteet eng Kolonn fir eis Sprooch. Am »Wort« an am »Tageblatt« erschéngen regelméisseg Artiklen op lëtzebuergesch.
- Eis Actioun fir d'Familjenannoncen: d'Annoncen si vu 519 op 994 eropgaangen. Et kann ee soen, datt se sech verduebelt hun.
- Nei Bicher op lëtzebuergesch vum R. Kartheiser, Anise Koltz, P. Putz. Och e sëllegen Theaterstécker.
- Mir hate 5000 Neijoerskaarte mat Lëtzeburger Motiven drécke gelooss an och verkaaft.
- »Lëtzeburger Krëschttag« eng Sammlung mat Krëschtlieder a Krëschtgedichter.
- De Lëtzeburger Dictionär gouf de 15. 10. 1975 an enger Ausstellung virgestallt, wou d'Festried nach vum verstuerwene Prof. Ludovicy gehale gouf. Den Dictionär war scho vergraff éier e ganz fäerdeg do wor (den éischte Band).

— D'Veräiner si kontaktéiert gin fir d'Iddi fir e Lëtzeburger Haus stäipen ze hëllefen.

— D'UGDA hat e Concours fir Kannertexter ausgeschriwwen. 70 Auteuren haten eppes ageschéckt.

Eis *Zäitschrëft* as schéin, mä si kascht deier. Awer mir fannen, datt eis eenzeg *Zäitschrëft* a lëtzeburger Sprooch d'Recht huet op eng propper Opmaachung.

Wat mir bräichten, dat as eng Emissioun am »Hei elei, Kuck elei«, fir Sproochekuren a fir se schreiwen ze léieren.

Nodeem wat eise *Caissier*, den Här Faber seet, sin eis Finanzen nach grad esou schapppeg wéi d'lescht Joër. Mir krute kee Subsidium vum Staat. (En as elo am Febr. 76 komm.)

De Keessreviser, den Här Hatz, lueft d'exakt Keessenaarbecht. Den zwete Keessereviser, den Här Moris, léisst sech entschëllegen.

3 Comitésmëmbren waren an der Austrëtserie a goufe frësch gewielt, plus 2 neier: d'Hären Hatz a Jean Ludwig. D'Madame Boden gouf kooptéiert fir matzehëllefen.

E sympathesche Punkt vun dëser Versammlung: de Besuch vun enger Areler Delegatioun. Ongeféier 10 000 Belsch schwätze lëtzebuergesch, an eng Parti dovun siche Kontakt mat eis. Mir si wëlles fir hinnen en Eck an eiser *Zäitschrëft* ze iwwerloossen. Si betounen, grad ewéi mir, datt dee Kontakt streng um Sproochleche läit!

An der Diskussioun fënt e Comitésmëmbler, datt d'Lëtzebuergesch an der Kiirch veranlaasst gët, an datt och d'A.L. do géng lappen.

Ee Mëmbler mengt, mir missten d'Cotisatioun héijen, en anere Mëmbler as domat nët averstanen. Et gët decidéiert, datt se 100 Fr. bleift.

Den Här Lucien Ludwig referéiert iwwer d'Schreifweis. Mä no dem Arrêté vum 10. 10. 1975 as deen Ortografikrich ee fir alle Mol um Enn, an d'A.L. kënnt nët méi dorop ze schwätzen.

No dëser Generalversammlung as de Comité deen hei:

Präsident: Lex Roth

Vize-Präsident: Heng Rinnen

Sekretärin: Laure Wolter

Caissier: René Faber

Mëmbren: HH. Reckinger, Philippe, Schroeder, Malané, Schmit, Hatz, Ludwig

Redaktioun »Eis Sprooch«: Heng Rinnen.

L. Wolter

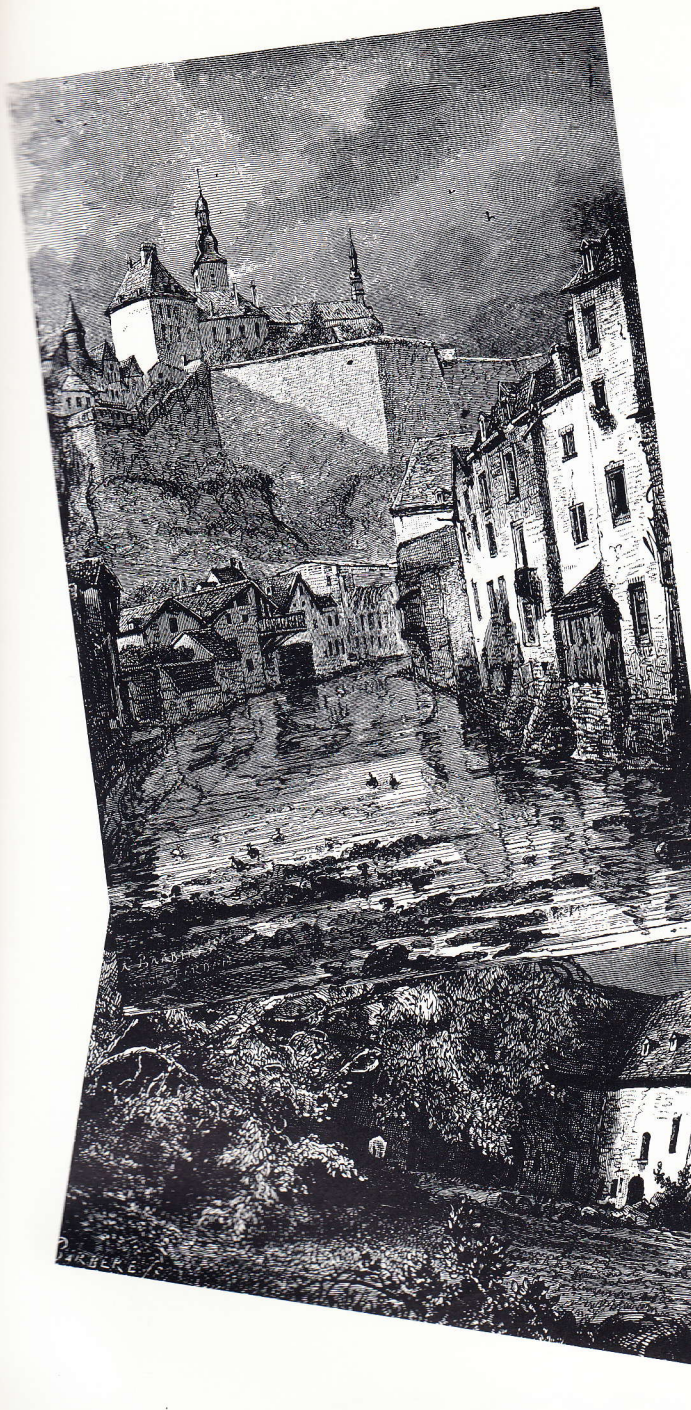
Gefällt Iech »Eis Sprooch« ? Wa jo, da weist Ere Frënn a Bekannten se ! Wat mer zu méi sin, wat mer méi dacks eng Nummer kënnen erausgin !

★

Dës Nummer von »Eis Sprooch« kréien déi nëmme geschéckt, déi hir Cotisatioun bezuelt hun.

★

Vun denen aneren Nummern sin se nach all ze kréie bis op Nummer 2, déi as vergraff (Rodange-Nummer).

am Gronn (1873)

no engem Holzstéch vum Willem Hecking jr.
(Nationalbibliothék Lëtzebuerg)

Mariendall (ëm 1873)

no engem Holzstéch vum Willem Hecking jr.
(Nationalbibliothék Lëtzebuerg)

Actioun Lëtzebuergesch, Postkëscht 98, Lëtzebuerg — Postscheck 6644 —
Kont bei der Spuerkeess, Lëtzebuerg 1000/7250/4

Präsident: Lex Roth, Dunant-Strooss 14, Esch-Uelzecht, Tel. 54 77 87

Sekretär: Laure Wolter, Collart-Strooss 22, Betebuerg (Bettembourg)

Caissier a Verlag: René Faber, Barriär- (de la Barrière) Strooss 14, Lëtzebuerg-Märel (Merl)

Redaktioun: Eis Sprooch, Heng Rinnen, Bëschstrooss 32 (rue de la Forêt), Lëtzebuerg-Zéisséng
(Luxbg-Cessange) Tel. 48 61 37

Drock: Kremer-Muller & Cie, Gaarde-Strooss 56, (rue des Jardins), Esch-Uelzecht, Tel. 521 85

Cotisatioun 1974: op d'manst 100 Frang; Kollektivmëmbren: 300 Frang; Stodenten: 50 Frang

(Well d'Post déi Lëtzebuurger Nimm vun eise Stroossen an Dierfer nët all kennt, as et gutt, wann een de franséischeschen derbäi schreift.)

Hued Dir Geld ze place'eren -
mir bidden lech Rendement

Brauch Dir Geld -
mir helefen lech är Finanzproblemer le'sen

Fir all är Bankgeschäfte -
gidd bei d'Banque Générale,
si ass do fir lech all!

**Banque
Générale**
du Luxembourg Société anonyme

la banque au service de tous